

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Vilken betydelse har den kristna tron?

Fokusgruppsstudie om ungdomars skäl att delta i
ungdomsverksamhet i Svenska kyrkan

Ninnie Månsson

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	PDGX61
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht 2013
Handledare:	Bengt Edström
Examinator:	Mikael Nilsson
Rapport nr:	

Abstract

Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: PDGX61
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Ht 2013
Handledare: Bengt Edström
Examinator: Mikael Nilsson
Rapport nr:

Nyckelord: Unga, Ungdom, Fritid, Svenska kyrkan, Ungdomsverksamhet, Kristen tro

Syfte: Syftet med studien var att undersöka vilka orsaker, samt dessa orsakers betydelse, som ungdomar uppger för deltagande i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet. Utifrån syftet formulerades frågeställningarna: *Vilka skäl anger ungdomar för att delta i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet? Vad i kyrkans verksamhet värdesätts av ungdomarna? Vilken, om någon, betydelse har den kristna tron för ungdomarnas val att delta och för deras uppfattning om verksamheten?*

Teori: Lövheim & Sjöborg (2006) har studerat orsakerna till ungdomars engagemang i Svenska kyrkan och konstaterar att motiven till att välja kyrkans verksamhet är i stort sett de samma som för andra fritidsaktiviteter och att få uppger skäl som relaterar till den kristna tron.

Metod: Genom fokusgruppsintervjuer har 19 ungdomar i åldern 16-18 år i en församling i Göteborgs stift fått diskutera kring varför de väljer att komma till kyrkans verksamhet, vad de tycker om med att vara där och vilken betydelse den kristna tron har för deras val att delta och för deras uppfattning om verksamheten.

Resultat: Utifrån intervjuresultaten går det att utläsa att den främsta orsaken till att ungdomarna kommer till verksamheten är för gemenskapen och för att träffa vänner. Det tycker det är kul att vara där och menar också att det är enkelt att komma till verksamheten eftersom de inte upplever någon press att närvara varje gång och att det inte finns några krav på prestationer. I övrigt värdesätter ungdomarna att verksamheten är åldersblandad och ger möjlighet att lära känna framför allt äldre ungdomar, att man kan utveckla den egna personligheten och att en speciell atmosfär gör att kyrkan känns som en paus från vardagen. Vidare säger ungdomarna att de inte kommer till verksamheten på grund av den kristna tron. Däremot är de generellt positiva till de kristna inslagen, vilka ses som en naturlig del av verksamheten. Särskilt positiva är ungdomarna till andakten, medan deras inställning till gudstjänsten, som de inte upplever integrerad i ungdomsverksamheten är mer negativ. Ungdomarna i studien tar tydligt avstånd från andra ungdomars bild av kyrkan och dess verksamhet.

Studiens resultat överensstämmer väl med tidigare forskning om varför ungdomar väljer att delta i kyrkans verksamhet, om att ungdomars intresse för religion i traditionella former är svagt och om hur ungdom och religion tar sig uttryck i senmoderniteten.

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
2 Syfte och frågeställningar	4
2.1 Syfte	4
2.2 Frågeställningar	4
2.3 Avgränsningar	4
3 Litteraturgenomgång	5
3.1 Ungdom	5
3.1.1 Ungdomstiden	5
3.1.2 Ungdomar i senmoderniteten	5
3.1.3 Ungdomars fritid	6
3.2 Religion	7
3.2.1 Varför blir människor religiösa?	7
3.2.2 Religion i (sen/post)moderniteten	8
3.2.3 Religion och musik	8
3.3 Sekularisering	9
3.3.1 Begreppet sekularisering	9
3.3.2 Sekularisering i Sverige	9
3.4 Ungdomar och Svenska kyrkan	10
3.4.1 Ungdomar och religion i Sverige	10
3.4.2 Ungdomar i Svenska kyrkan	11
3.4.3 Varför kyrkan?	12
3.5 Summering av litteraturgenomgång	14
3.5.1 Ungdom	14
3.5.2 Religion	14
3.5.3 Sekularisering	14
3.5.3 Ungdomar och Svenska kyrkan.	15
4 Metod	16
4.1 Val av metod	16
4.2 Urval	16
4.3 Beskrivning av undersökningsgrupp	17
4.4 Genomförande	18
4.5 Bearbetning	18
4.6 Tillförlitlighet	18
4.6.1 Reliabilitet	18
4.6.2 Validitet	18
4.6.3 Generaliserbarhet	19
4.7 Etiska överväganden	20
5 Resultat	21
5.1 Vilka skäl anger ungdomar för att delta i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet?	21
5.1.1 Gemenskap	21
5.1.2 ”Det är alltid kul”	22
5.1.3 Det är enkelt att komma	23
5.1.4 Förändring sedan konfirmandtiden	24

5.2 Vad i kyrkans verksamhet värdesätts av ungdomarna?	25
5.2.1 Att lära känna sig själv	25
5.2.2 Åldersblandning	25
5.2.3 Det är något speciellt med atmosfären	26
5.3 Vilken, om någon, betydelse har den kristna tron för ungdomarnas val att komma och för deras uppfattning om verksamheten?	27
5.3.1 Märks det att verksamheten drivs av Svenska kyrkan?	27
5.3.2 Tron spelar inte så stor roll	29
5.3.3 Tron är personlig och olika för olika personer	29
5.3.4 De kristna delarna	29
5.3.5 Gemenskapen som bärare av tron	31
5.4 Sammanfattning av resultat	32
6 Diskussion och slutsatser	33
6.1 Metoddiskussion	33
6.2. Resultatdiskussion	34
6.2.1 Vilka skäl anger ungdomar för att delta i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet?	34
6.2.2 Vad i kyrkans verksamhet värdesätts av ungdomarna?	35
6.2.3 Vilken, om någon, betydelse har den kristna tron för ungdomarnas val att delta och för deras uppfattning om verksamheten?	36
6.3 Vidare forskning	38
6.4 Avslutande reflektioner	39
7 Referenser	40

Bilaga - Intervjuguide

1 Inledning

De senaste tio åren har jag på olika sätt varit engagerad i ungdomsverksamhet i Svenska kyrkan. Dels som deltagare, dels som frivillig ledare och även som anställd ledare för olika konfirmand- och ungdomsgrupper. Jag har haft förmånen att få möta och arbeta tillsammans med väldigt många ungdomar som i konkurrens med mycket annat väljer att spendera delar av sin fritid i kyrkans verksamhet.

I dessa möten har ungdomar många gånger uttryckt att sammanhanget i kyrkan skiljer sig från andra sammanhang de möter i sin vardag, att de trivs på ett annat sätt i kyrkan. Samtidigt har jag inte uppfattat att det är den kristna tron som är särskilt betydelsefull. Detta torde ju annars ligga nära till hands eftersom religionen är det som mest uppenbart skiljer kyrkan från samhället i övrigt.

Många faktorer pekar mot att ungdomar inte borde lockas av Svenska kyrkans verksamhet: Svenska kyrkans medlemsantal sjunker (Svenska kyrkan, u.å.e), ungdomars intresse för religiösa former, särskilt de traditionella kristna, är litet (Brömssen, 2003), färre väljer att konfirmandläsa (Svenska kyrkan, u.å.a) och organiserade fritidsaktiviteter minskar i omfattning (Ungdomsstyrelsen, 2013, s. 205-206). Jag intresserar mig därför för vad det är som gör att dessa ungdomar ändå väljer att delta i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet.

Lövheim och Sjöborg (2006) har genom enkäter och intervjuer studerat varför ungdomar väljer att delta i ungdomsverksamhet i Svenska kyrkan på sin fritid. Deras studie visar att ungdomarnas motiv till att välja kyrkan är samma som för andra fritidssysselsättningar. Framförallt handlar det om att aktiviteten i sig är rolig och att det ger möjlighet att träffa kompisar (Lövheim & Sjöborg, 2006). I enlighet med min egen erfarenhet konstaterar de också att få har religiösa skäl till sitt deltagande (Lövheim & Sjöborg, 2006).

Utifrån detta vill jag undersöka hur en grupp ungdomar själva berättar om kyrkans ungdomsverksamhet och sitt eget engagemang i den. Särskilt intressant finner jag det faktum att den kristna tron tycks spela en mindre roll, något som jag särskilt vill låta ungdomarna diskutera.

Jag anser denna fråga vara mycket relevant för alla som arbetar inom Svenska kyrkan och i synnerhet för församlingspedagoger som är den grupp som i störst utsträckning arbetar med ungdomsverksamhet. Församlingspedagogen har ansvar för församlingens undervisning, ofta med särskilt fokus på barn och ungdomar, och bör därför ha god kännedom om ungdomars tankar kring kyrkan, tron och kyrkans verksamhet för att kunna göra verksamhet och undervisning tilltalande och meningsfull.

2 Syfte och frågeställningar

2.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka vilka orsaker, samt dessa orsakers betydelse, som ungdomar uppger för deltagande i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet.

2.2 Frågeställningar

För att besvara mitt syfte använder jag mig av följande frågeställningar:

- Vilka skäl anger ungdomar för att delta i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet?
- Vad i kyrkans verksamhet värdesätts av ungdomarna?
- Vilken, om någon, betydelse har den kristna tron för ungdomarnas val att delta och för deras uppfattning om verksamheten?

2.3 Avgränsningar

Inom uppsatsens ram är det inte möjligt att göra en övergripande studie för att helt besvara frågeställningen. Jag har därför valt att genomföra min studie enbart i endast en församling, vilken beskrivs utförligt i uppsatsen. Min empiri är därför begränsad till att omfatta ungdomar i just detta sammanhang. Jag gör inga anspråk på generaliserbarhet till hela Svenska kyrkan.

Jag har även valt att avgränsa mig till endast de skäl och orsaker som ungdomarna själva uttalar. Outtalade och/eller omedvetna orsaker till deras deltagande undersöks inte i uppsatsen. På grund av empirins storlek har jag inte heller gjort några analyser utifrån kön, ålder, tidigare erfarenhet av kyrklig verksamhet eller andra bakgrundsfaktorer.

3 Litteraturgenomgång

I detta kapitel introducerar jag den litteratur som jag anser vara relevant för min forskningsfråga. I kapitlets första del finns litteratur som tar upp begreppet ungdom och situationen för ungdomar i det moderna samhället, sedan följer en del om religion och därefter behandlas begreppet sekularisering. Avslutningsvis ges en bakgrund om ungdomsverksamhet i Svenska kyrkan och en tidigare studie om ungas deltagande presenteras.

3.1 Ungdom

3.1.1 Ungdomstiden

Att definiera ungdom eller ungdomstiden i dagens Sverige är mycket svårt. Den tydliga övergång från barn eller ungdom till vuxen som i det traditionella jordbruks- och förindustriella samhället skedde i samband med konfirmationen finns inte längre. Ungdomstiden kan numera beskrivas på flera olika sätt: puberteten, som infaller vid olika ålder för olika ungdomar; innan det att man fyllt 18 år och blivit myndig; eller fram till dess att man bildar familj eller får ett fast arbete (Larsson, 2003, s. 14). Puberteten handlar om kroppens fysiska förändringar medan begreppet adolescensen avser den inre psykologiska förändringen. Adolescensen präglas av frigörelse från föräldrarna, ett ökat beroende av vänner, självcentrering och jakten på oberoende (Lalander & Johansson, 2007, s. 16-17). Detta är ett ämne som diskuterats mycket och tendensen är att ungdomstiden har förskjutits högre upp i åldrarna.

Ungdomstiden präglar den personliga identiteten genom hela livet eftersom många av de grundläggande ideal och värderingar som formas under ungdomstiden finns kvar även i vuxenlivet (Larsson, 2003, s. 17). Sociologen och professorn i barn- och ungdomsvetenskap Ove Sernhede (1996) betonar kamratgruppens betydelse för de ungas utveckling från barndom till vuxenhet. Ofta tillbringar ungdomar mer tid med sina vänner än med föräldrarna och gruppen bildar en plats att experimentera med den egna identiteten och frigörelsen från föräldrarna (Sernhede, 1996, s. 143). När ungdomar i sin frigörelseprocess tar avstånd från vuxnas ideal och värderingar behöver de andra förebilder och kompisar som delar dessa alternativa förebilder (Lalander & Johansson, 2007, s. 137).

3.1.2 Ungdomar i senmoderniteten

Utvecklingen från det förmoderna samhället och genom moderniteten har inte bara påverkat hur ungdomstiden avgränsas tidsmässigt utan också vad den innebär för individen. I det förmoderna samhället var möjligheterna att välja sitt liv mycket begränsade. Livet var relativt tydligt utstakat beroende på var och av vem man var född. Dessa valmöjligheter kring hur individen vill utforma sitt liv har ökat med de ekonomiska och kulturella förändringar som moderniteten medfört (Larsson, 2003, s. 15).

Den brittiske sociologen Anthony Giddens (1997) skriver att i senmoderniteten är självets val en grundläggande komponent. Genom vardagens ständigt påtvingade val av till exempel kläder, mat och umgänge konstruerar individen en livsstil: en integrerad uppsättning praktiker som blir en rutin att utgå från vid kommande val. Rutinerna avlastar individen från de många valen och blir en materiell inramning till berättelsen om självidentiteten (Giddens, 1997, s. 101-102). Denna berättelse övertar traditionella auktoriteters roll att styra individens val och handlande och blir grunden för individens val (Hermann, 2000, s. 247).

I detta sammanhang använder den tyske ungdomsforskaren och professorn i pedagogik Thomas Ziehe (1989) begreppet "kulturell friställning" och jämför med den socioekonomiska frigörelse som under industrialiseringen gav människor frihet och möjlighet, och därmed även

press och tvång, att själva söka arbete. Den kulturella friställningen frigör individen från bindningar till traditioner och traditionella normer och möjliggör individens egen utprovning av sin identitet (Ziehe, 1989, s. 37-38). Om detta skriver Sernhede (1996) att:

”Det liv tidigare generationer levde med rötter i icke ifrågasatta livs- och tankemönster fungerade avlastande för enskilda individen men samtidigt stängdes och låstes såväl individens föreställningsförmåga som de till buds stående handlingsmöjligheterna. Mot bakgrund av den kulturella friställningen är det därför inte längre lika självklart att ungdomar orienterar sig mot de livsformer som tidigare gav livet struktur, mening och innehåll.” (Sernhede, 1996, s. 134)

Ziehe (1989) skriver om hur den kulturella moderniseringen medför förändringar i vetandet. De ”reflexiva vetandeformerna” ökar i omfattning och utbredning som en ständigt närvarande möjlighet till självrelatering och självvärdering. När tradition och social ställning inte längre bestämmer individens livsform uppfordras individen att själv och medvetet planera livsvägen. Möjligheten att individualisera sig blir ett socialt krav. Dessa vardagliga koncept att förändra sig själv leder till ”en skärpning av tvånget att motivera ens göranden och låtande” (Ziehe, 1989, s. 135). Ziehe lyfter fram hur prestationsprincipen blir mer och mer utbredd i samhället. Förutom att fler och fler områden ska mätas, jämföras och bedömas sprider sig prestationsprincipen även till den personliga identiteten (a.a., s. 36-37).

”Utkastet, fantasin om hur jag som individ skulle eller borde kunna vara, antar själv en förtryckande form. Idag måste var och en utveckla, trygga och omforma sin identitet mot bakgrund av de konkurrerande, glittrande personlighetsutkast som förmedlas via massmedierna, via kultur- och medvetandeindustrin. Detta leder till ett slags allestädes närvarande social konkurrens. [...] Utseendet, umgängesstilen, det sexuella beteendet, valet av vänner – allt detta har dragits in i ’skeendet på marknaden’. Man måste kunna framställa, representera sig själv socialt och psykiskt, vinna poäng och – cyniskt uttryckt – ’sälja sig’.” (Ziehe, 1989, s. 37)

Det blir ett krav att ständigt kunna motivera den man är och vad man gör eller inte gör (Ziehe, 1989, s. 37). Individen måste forma sin identitet, inte bara växa in i tidigare självklara gemensamma kulturella föreställningar om livets mening och mål (Sernhede, 1996, s. 134). De beslut som tas i olika valsituationer gäller inte bara handlandet i den specifika situationen utan är också beslut om vem man vill vara (Giddens, 1997, s. 101-102). Dessa förändringar medför ökad osäkerhet och existentiell ångest när den tidigare tryggheten från vanor och tradition försvinner. Självet måste, precis som dess större, institutionella kontext, skapas reflexivt bland dessa många alternativ och möjligheter (a.a., s. 11).

3.1.3 Ungdomars fritid

För över 80 procent av tonåringarna är fritiden ett mycket viktigt livsområde. Fritidens betydelse har ökat för hela befolkningen sedan 1950-talet och ännu mer bland unga sedan slutet på 1990-talet. (Lövheim, 2005, s. 25). Även utbudet av olika fritidssysselsättningar har ökat, både vad gäller organisationer och föreningar som erbjuder aktiviteter för ungdomar men också genom att nya medier, nöjesliv och kommersiella produkter ger andra möjligheter. (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 12). Sedan 1990-talet har en förskjutning från den institutionaliserade, organiserade fritiden till mer privatiserade kultur- och fritidsintressen skett, vilket kan ses i att hemmet ökat som arena för fritidssysselsättningar, att användandet av datorer och internet har ökat och att individuell träning blir vanligare medan organiserad idrott minskar (Lövheim, 2005, s. 30). Gällande den institutionellt organiserade fritiden kan noteras att andelen ungdomar som är medlemmar i en förening sjunkit från 64 procent till 49,5 procent mellan åren 2004/2005 och 2010/2011 och att andelen som under de senaste tolv

månaderna varit på ett föreningsmöte minskat från 51 till 38 procent mellan åren 1994/1995 och 2010/2011 (Ungdomsstyrelsen, 2013, s. 205-206).

När ungdomar ska motivera sina fritidssysselsättningar är själva aktiviteten i sig är viktig, till exempel att det är kul, men mervärdet av att samtidigt träffa och umgås med kompisar betonas också. Att umgås med kompisar är den fritidssysselsättning som för knappt hälften av 16-åringarna betyder mest (Larsson, 2005, s. 31-32). Över 90 procent av de unga mellan 16-19 år anser att det viktigaste med fritiden är att man har roligt. Det är också viktigt att man lär sig nya saker, umgås med likasinnade och kan uttrycka sin personlighet (Lövheim, 2005, s. 29). Trots ett starkt fokus på individuella aspekter kan fritiden också motiveras av att göra något bra för andra. Att fritidssysselsättningen inte enbart är till gagn för dem själva utan också bidrar till att göra det bättre för andra värdesätts i högre grad av tjejer, och unga som är aktiva i invandrar-, kvinno- och religiösa föreningar (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 13).

3.2 Religion

3.2.1 Varför blir människor religiösa?

Inom religionssociologin finns fyra stora teorier om varför människor blir religiösa: deprivationsteorin, socialiseringsteorin, teorin om rationella val och teorin om sökande efter mening och tillhörighet (Furseth & Repstad, 2005, s. 151).

Deprivationsteorin innebär att människor blir religiösa eftersom det kan ge tröst eller kompensation när de saknar något väsentligt i sitt liv. Deprivationen, saknaden, kan vara av flera olika typer, exempelvis ekonomisk, att man saknar pengar; organisk, vid sjukdom eller funktionshinder; social, att man saknar sociala och prestigehöjande tillgångar; psykisk när en person inte kan tolka och orientera sig i tillvaron; eller existentiell, det vill säga att man har problem med existentiella frågor om livets mening. Religion kan ge tröst och kompensation för dessa brister både på ett religiöst och mer världsligt plan, alltså både personligen i mötet med religionen och socialt tillsammans med människor i en gemenskap som delar tron (Furseth & Repstad, 2005, s. 152-153).

Socialisationsteorin menar att människor blir religiösa för att de uppfostras, växer in i och vänjer sig vid det. I samspelet med andra människor påverkas individer av förväntningarna från andra och anpassar sina tankar och handlingar för att på bästa sätt passa in i den sociala kontexten. Detta skapar en social tillhörighet och identitet som individen internaliserar. Många studier visar till exempel att barn till religiösa i högre grad själva blir religiösa än barn som vuxit upp med icke-religiösa föräldrar (Furseth & Repstad, 2005, s. 155).

Utifrån teorin om rationella val grundar människor sina val och handlingar på förnuftiga och rationella beslut. Individen överväger olika alternativ och beslutar sig för det som kan ge största möjliga vinning till minsta möjliga ansträngning. Det krävs alltså att religiositeten upplevs kunna ge någon form av fördel och nytta (Furseth & Repstad, 2005, s. 159). Enligt teorin ger ett stort utbud av religiösa alternativ högre religiös aktivitet eftersom fler individer då hittar något som passar dem och de religiösa institutionerna måste anpassa sig i konkurrens med varandra (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 16).

Den fjärde teorin, om sökande efter mening och tillhörighet, är delvis en fortsättning på teorin om rationella val men vill också väga in att människor kan sträva efter mer mjuka värde som mening och tillhörighet. Religionen kan till exempel vara ett sätt att hitta mening i svåra förhållanden som rör ondska och lidande. Tillhörigheten blir meningsbärande eftersom gemensam tro och delade åsikter skapar en samhörighet som dels upplevs positiv, dels bidrar till att öka trovärdigheten för den religiösa uppfattningen (Furseth & Repstad, 2005, s. 162-165).

3.2.2 Religion i senmoderniteten

Reflexiviteten, som enligt Anthony Giddens karaktäriserar senmoderniteten, påverkar synen på religion. Religionen, liksom andra sociala praxis, prövas och omformas hela tiden genom reflektion och eftertanke. Deltagande i ett traditionellt religiöst sammanhang föregås av ett funktionellt resonemang om att det kan komma något bra ut av att delta (Furseth & Repstad, 2005, s. 107).

Samhällsforskaren Ronald Inglehart menar att det i takt med att människor i västvärlden fått ökat ekonomisk trygghet och välstånd har skett en generell värderingsändring där värden som estetik, självförverkligande och miljömedvetet tänkande har blivit viktigare. Han anser vidare att detta kommer medföra att intresset för organiserade, konventionella religiösa traditioner minskar medan intresset för andlighet på ett mer öppet och sökande sett kommer att öka (Furseth & Repstad, 2005, s. 105).

Med begreppet ”av-traditionalisering” beskriver de brittiska religionssociologerna Linda Woodhead och Paul Heelas hur individens förhållningssätt till religion förändrats med individens ökade möjlighet att forma sitt liv och sin identitet. Detta tar sig bland annat uttryck i att religionens betydelse för individen blir viktigare än tillhörigheten till en viss grupp och att individens egna erfarenheter ökar i betydelse och blir viktigare än religiösa aktiviteter. Människor väljer också i högre grad att sätta samman en egen tro istället för att ansluta sig direkt till en religiös institution. Detta påverkar även dem som väljer någon av de befintliga traditionerna eftersom även det valet måste motiveras och upprätthållas (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 13).

I förmoderniteten då faktorer som kön, familj, klass och sociala normer stakade ut individens livsväg var även de religiösa och livsåskådande valen begränsade. I dag har individen större möjlighet att fritt välja och det finns i Sverige också fler potentiella alternativ. Kristendomen är inte längre den enda religionen utan exempelvis islam, judendom, buddism och även nyreligiösa organisationer finns i Sverige. Det är inte längre självklart att man genom hela livet håller sig till den religion, eller avsaknad av religion, som finns i familjen. Den ökade valfriheten gör det möjligt att byta, ompröva eller helt ta avstånd från religionen (Svanberg & Westerlund, 2011, s. 373-374).

3.2.3 Religion och musik

”Musiken fungerar precis som religionen på flera nivåer som skapare av mening, hopp och struktur, liksom trygghet och identitet”
(Bossius, 2003, s. 290)

Thomas Bossius (2003) jämförelse mellan musik och religion återfinns också hos Furseth och Repstad (2005) som påpekar de likheter som finns mellan musik och religiösa riter. Musiken kan vara en bro, en låg tröskel, mellan religiös tradition och människor utan stark religiös förankring. Musik talar till känslorna, kan ha en kroppslig dimension och berör starkt. När den amerikanske sociologen Andrew Greeley studerade vad som ledde till religiösa erfarenheter var musik den faktor som allra flest nämnde och vid en undersökning i Den norske Kirke, där medlemmar fick frågan om vad de uppskattade mest i gudstjänsten var de vanligaste svaren högtiden, psalmsången, orgelmusiken och stillheten. Den amerikanska professorn i sociologi och antropologi Meredith McGuire lyfter fram musikens betydelse för religion och menar att musik är ett viktigt medel för att bevara religiositet. Det gäller särskilt för religiös lovsång (Furseth & Repstad, 2005, s. 174). Bossius (2003) skriver om musikens inverkan på känslan av gemenskap att:

”Den starka gemenskap man via de delade upplevelserna känner med de andra deltagarna, skänker dessutom trygghet och värme, och en känsla av samhörighet och helhet.” (Bossius, 2003, s. 291)

3.3 Sekularisering

3.3.1 Begreppet sekularisering

Nationalencyklopedin definierar sekularisering som ”processer som innebär att religionen förlorar i betydelse i ett samhälle och i medborgarnas medvetande” (Nationalencyklopedin, 2013), men begreppet är mycket mångfacetterat. På samhällsnivå kan man skilja ut två former av sekularisering, dels att religionens inflytande över hur samhället utformas minskar, till exempel har Svenska kyrkans inflytande över sjukvård, politik och skola minskat sedan 1800-talets mitt, dels att färre människor är aktiva i kyrkor och religiösa samfund (Svanberg & Westerlund, 2008, s. 33).

Många teoretiker menar att sekulariseringen endast omfattar religionens inverkan på samhällelig nivå och inte berör individers personliga religiositet. Alltså det att religionen får mindre utrymme i samhället och blir något som enbart involverar det privata livet. Därför bör man även skilja på organiserat religiöst liv och individuellt religiöst liv. Traditionella religiösa organisationer tappar medlemmar och makt i samhället och den individuella religionen blir mer frikopplad från dessa traditionella institutioner. Därmed inte sagt att utbredningen av individuell religion är mindre än tidigare (Furseth & Repstad, 2005, s. 129).

Religionsvetaren Kerstin von Brömssen (2003) diskuterar problematiken kring sekulariseringsbegreppets två nivåer, den samhälleliga och den personliga, och menar att man genom att innefatta även den personliga religiositeten i begreppet sekularisering stöter på omöjligheter i att till exempel mäta graden av religiositet. Om man jämför religiositeten idag med för ett hundra år sedan har man redan fastställt en religionsdefinition och menar sig kunna uttala sig om hur religiositeten såg ut för hundra år sedan (Brömssen, 2003, s. 320). Religionssociologen Eva M. Hamberg (2001) påtalar genom att betona skillnaden mellan religiös tro och religiös praxis på individnivå att vi faktiskt inte kan veta hur utbredd den religiösa tron hos människor varit under tidigare epoker. Religiös praxis är de beteenden, till exempel bön och gudstjänstdeltagande som kopplas till den religiösa tron. Men tro och praxis behöver inte var förenade utan förhåller sig olika i olika tider. Liksom det idag finns fler människor som tror på Guds existens än som är gudstjänstdeltagare kan det förr ha varit tvärtom. I en tid då gudstjänstbesöken var en stark social norm som förväntades av omgivningen kan människor ha besökt kyrkan av andra orsaker än den egna religiösa tron (Hamberg, 2001, s. 33-34).

3.3.2 Sekularisering i Sverige

Vid jämförelser mellan länder är Sverige ett av de länder i världen som har allra minst religiös aktivitet. Enbart en av tio säger att Gud är en viktig del av deras liv, medan fyra av tio säger att Gud inte har någon betydelse alls för dem. Detta är stor skillnad mot exempelvis Förenta staterna, Iran och Indien där i princip hela befolkningen menar att Gud är mycket viktig för dem. Detta stämmer överens med teorier om att det religiösa engagemanget har samband med ekonomisk utveckling, högre levnadsstandard, ökad utbildning och ökande subjektiv livstillfredsställelse. Inom dessa områden har Sverige kommit mycket långt och även i jämförelse med andra rika och välutvecklade länder i västra Europa är det enbart Tjeckien som visar lägre värden avseende gudstjänstbesök, hur ofta man ber och huruvida man betraktar sig själv som religiös. Resultaten från European Social Survey visar att 80 procent i Sverige inte uppvisar något av dessa kännetecken (Svanberg & Westerlund, 2008, s. 34-35).

Antalet deltagare i religiösa samlingar och medlemmar i religiösa samfund minskar i Sverige. Genom samhällslig sekularisering och privatisering har religionens utrymme i det offentliga rummet minskat. Trots detta finns människor som har en religiös tro utan att delta i ett religiöst samfund, så kallat privatreligiösa. Här blir de egna känslorna viktiga för livsåskådningen som ständigt skapas i relation till omgivningen, genom till exempel böcker och internet samt genom samtal med vänner och bekanta. Däremot har externa auktoriteter mindre betydelse (Svanberg & Westerlund, 2008, s. 31-32). Denna tro kan ta sig uttryck på många sätt och vara alltifrån den som har en tro ”på något”, religiösa sökare och new age-inriktad andlighet till bekännande kristna. Vid en rikstäckande undersökning svarade 36 procent av de tillfrågade att de tror på någon form av högre makt (a.a., s. 29).

3.4 Ungdomar och Svenska kyrkan

3.4.1 Ungdomar och religion i Sverige

Brömssen (2003) har genom intervjuer studerat hur ungdomar med olika religiös och nationell bakgrund talar om religion. Hennes resultat överensstämmer med tidigare forskning och hon konstaterar att ”nordiska ungdomar intar ett svalt intresse för föreskrivna religiösa former, då inte minst för traditionella kristna former” (Brömssen, 2003, s. 322). Brömssen hävdar att ungdomarna i studien, av etniskt svenskt ursprung (studien är gjord i en multikulturell kontext), är sekulariserade. Den slutsatsen drar hon utifrån att ungdomarna själva inte identifierar sig som religiösa, inte visar något personligt intresse för religion och inte reflekterar över eller hänvisar till religion eller något transcendent (a.a., s. 322).

”Religion upplevs följaktligen som en förlegad konstruktion, och de vill i stället själva utforma sina liv, värderingar och handlingar. Den religion som du inte hittar inifrån och inte hittar själv är ingenting värd, synes deras förhållningssätt vara.” (Brömssen, 2003, s. 321)

I den minskade tillgången på tydliga traditionella svar på livets existentiella frågor tycks utrymmet för tvivel och osäkerhet öka. Ungdomars religion skapas i högre utsträckning än vuxnas i ett samspel med den omgivande närmiljöns värderingar, till exempel blir skolan en arena där den egna, föräldrarnas och samfundets övertygelse prövas. Det blir viktigt för många unga att hitta praktiska riktlinjer och fungerande tolkningar för hur man lever som kristen, jude eller muslim i Sverige idag (Svanberg & Westerlund, 2011, s. 374).

Religionsvetaren Mia Lövheim (2012) konstaterar liksom tidigare forskning att religionen motiveras utifrån privata motiv och subjektiva behov och att de religiösa organisationerna har en svag roll i de ungas vardag. Personligt val, självförverkligande och självförtroende betonas som viktiga värden för livssyn och ett gott liv. Hon vill dock också lyfta fram att trots detta fokus på subjektiva värden och individuell autonomi är de ungas livssyn djupt förankrad i relationer, främst till familj och vänner. Familj, vänner, hälsa och självförtroende är de viktigaste faktorerna för att leva ett gott liv (Lövheim, 2012, s. 102).

Religionssociologen Jonas Bromander (2012) har frågat ungdomar om vad de anser vara viktigt för ett bra liv. Endast 44 procent av ungdomarna i studien uppger ”Att ha en tro på något” (inte nödvändigtvis en religiös tro) som en viktig aspekt för att livet ska bli bra, det är betydligt lägre än resultatet för samtliga andra alternativ (Bromander, 2012, s. 56). Det är även få som vill att deras livsåskådning utgår från eller ger en upplevelse av något andligt eller gudomligt, färre än en femtedel uppger det som relevant (a.a., s. 73). De viktigaste värdena för ungdomar är till exempel frihet, kärlek, ärlighet, hälsa och lycka. Även familjetrygghet och sann vänskap är viktigt medan socialt anseende, rikedom, makt och frälsning värderas lägst. Kollektivistiska värden minskar och individualistiska värden ökar i betydelse hos unga idag och livskvalitet för egen del blir viktigare än de kollektivt existentiella frågorna (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 14).

Lövheim (2012) urskiljar tre olika sätt på vilka ungdomar förhåller sig till religion. En minoritet av ungdomarna är ”organiserat religiösa”. Det är de som till exempel vuxit upp i ett religiöst aktivt hem, deltar i aktiviteter organiserade av en religiös organisation, kallar sig troende eller religiös och ser religionen som en viktig del av deras identitet samt menar att det ger livet mening. En annan grupp är de ”individuellt religiösa” som ser religion som viktigt inte bara för den personliga identiteten utan även för nationell och kulturell tillhörighet. Kopplingen till organiserad religion är mycket svagare liksom betydelsen av religionen som ett meningssystem, det vill säga att religion med utgångspunkt i något transcendent förmedlar läror och normer. Den tredje gruppen är de för vilka religion och andlighet spelar en liten roll för livssynen och där religion inte är närvarande i varken uppväxt, fritid eller identitetsskapande (Lövheim, 2012, s. 100-101). 67 procent av de svarande benämns som ”ickereligiösa”, 24 procent som ”individuellt religiösa” och endast 9 procent är ”organiserat religiösa” (a.a., s. 91).

Religionssociologen Ulf Sjödin (refererad i Bossius, 2003) ger en annan bild av ungdomars religiositet. Sjödin har studerat privatreligiositet och ungdomars inställning till religion med utgångspunkt i definitionen att religiös tro innebär tro på en högre makt och/eller tro på ett liv efter döden. 70 procent av de tillfrågade ungdomarna instämde i båda påståendena och betraktas av Sjödin som starkt religiösa, 22 procent, som instämmer i ett av påståendena, kallas svagt religiösa. Endast 8 procent benämns icke-religiösa utifrån att de inte stämmer in i något av påståendena (Bossius, 2003, s. 34-35). Sjödin skriver utifrån detta:

”Den till synes motsägelsefulla titeln på detta avsnitt, den sekulariserade ungdomens religiositet, har i de redovisade resultaten fått sitt berättigande. Det är visserligen så att ungdomarna är sekulariserade i den meningen att de inte ofta deltar i gudstjänster och de visar distans till kristna dogmer, men också att de i sina livshållningar har tydliga referenser till det transcendent, eller överempiriska, och därför är att betrakta som religiösa.” (Sjödin, citerad i Bossius, 2003, s. 35)

Det finns alltså en stor motsättning mellan Lövheim (2012) som betecknar 67 procent som icke-religiösa och motsvarande siffra från Sjödin (refererad i Bossius, 2003) som är 8 procent vilket bekräftar den tidigare presenterade problematiken med att bedöma och jämföra religiositet (Brömssen, 2003; Hamberg, 2001).

3.4.2 Ungdomar i Svenska kyrkan

Inom Svenska kyrkan finns olika former av verksamhet för ungdomar, till exempel konfirmationsläsning, ungdomsgrupper, musikverksamhet, cafékvällar, samtalsgrupper och läger (Svenska kyrkan, u.å.d). År 2012 deltog 22 000 13-19-åringar regelbundet i gruppverksamhet inom Svenska kyrkan (Svenska kyrkan, u.å.c). Knappt hälften (46,8 procent) av de 15-åringar som var medlemmar i Svenska kyrkan 2012 konfirmerades vilket motsvarar 31,3 procent av det totala antalet 15-åringar i Sverige. Trots sjunkande siffror (1992 var motsvarande siffra 55,7 procent) kommer Svenska kyrkan alltså fortfarande i kontakt med en tredjedel av Sveriges ungdomar (Svenska kyrkan, u.å.a).

På Svenska kyrkans hemsida kan man läsa om församlingens grundläggande uppgift:

”Svenska kyrkan har enats om att alla församlingars grundläggande uppgift är att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. *Syftet är att människor ska leva i tro på Jesus Kristus och en kristen gemenskap [min kursivering].* Församlingen har ansvar för verksamheten för alla som bor i och besöker församlingen. Där finns det alltid möjlighet till dop, konfirmation, vigsel och begravning.” (Svenska kyrkan, u.å.b)

Många församlingar har även sin ungdomsverksamhet ansluten till riksorganisationen Svenska kyrkans Unga. Över hela landet finns 300 så kallade lokalavdelningar (Berggren, u.å.b) som arbetar med barn- och ungdomsverksamhet under Svenska kyrkans ungas syftesparagraf:

”Svenska Kyrkans Unga är en demokratisk rörelse av barn och ungdomar i Svenska kyrkan. Vi vill *med Kristus i centrum och med dopet som grund [min kursivering]* verka i hela Guds skapelse och vara en gemenskap i församlingen där vi får växa i tro och ansvar.” (Berggren, u.å.a)

Det är tydligt att både hela församlingen och ungdomsverksamheten ska ha fokus på den kristna tron och den kristna gemenskapen. Ändå visar studier att det inte är den kristna tron som är orsaken till att unga väljer att engagera sig i kyrkans verksamheter (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 90). Dessutom är Sverige ett av världens mest sekulariserade länder i fråga om gudstjänstbesök, bön och huruvida man själv benämner sig som kristen (Svanberg & Westerlund, 2008, s. 34-35).

I Svenska kyrkans *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete* (2008) betonas vikten av att konfirmandarbetet utgår från ungdomarna och att undervisningen sker i ett skede av livet som präglas av sökande efter identitet och tillhörighet. Undervisningen ska ha konfirmanden i fokus och koppla kristen tro och bibelns berättelser till deras livssituation och erfarenheter. Mötet med ungdomarna ska vara ömsesidigt och de ska känna att de och deras tankar tas på allvar. Ett viktigt mål är också att ”forma gemenskap som kan vara en motvikt till individualiseringen i samhället” (a.a., s. 7). Betydelsen av vänner att dela tankar med betonas också liksom att konfirmationstiden kan leda till nya relationer och en ny gemenskap. Unga konfirmandledare är viktiga och berikar konfirmandarbetet samt är en möjlighet för unga människor att utöva och utveckla sin tro och relation till kyrkan (a.a., s. 6-7).

3.4.3 Varför kyrkan?

I forskningsrapporten *Varför kyrkan?* beskriver Mia Lövheim och Anders Sjöborg (2006) utifrån en enkätundersökning samt grupp- och personliga intervjuer i Stockholms stift olika skäl till att unga har valt att börja respektive fortsätta ett engagemang i kyrkan. Den visar att anledningarna till att välja kyrkan som fritidsaktivitet är ungefär de samma som för andra aktiviteter: de är roliga, utvecklande och har ett socialt värde (a.a., s. 90).

*Tabell 1. Skäl för att börja enligt Lövheim och Sjöborg (2006, s. 47).
Andel i procent av alla svarande.*

Vad fick dig att börja vara med i kyrkan?	Andel i %
Det verkade kul	70
Jag ville träffa nya människor	69
Jag kan ha nytta av det	55
Det är lugnt och skönt	50
Det fanns många olika saker att göra	47
Kyrkan är en trygg plats	44
Jag ville lära mig mer om Gud och kyrkan	44
Mina kompisar var med	44
Jag gillade ledaren	40
Jag ville diskutera tro	28
Mina föräldrar ville att jag skulle vara med	27

Utifrån svaren i tabellen ovan identifierar Lövheim och Sjöborg tre olika motiv för att börja delta i kyrkans verksamhet: aktivitetsmotiv, religiösa motiv och yttre motiv. Aktivitetsmotiv, som angivits av 38 procent, är skälen som handlar om betydelsen av själva aktiviteterna i

kyrkan, att det är kul, att det finns mycket att göra och ledarens betydelse. Under religiösa motiv, 24 procent, finns de skäl som rör till exempel kunskap och diskussioner om Gud och tro samt kyrkan som en lugn och trygg plats. Yttre motiv, 13 procent, samlar skäl kring yttre påverkan, till exempel föräldrarnas vilja (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 49-50).

För att vidare analysera detta jämförs typen av motiv som anges för att börja respektive fortsätta sitt engagemang i kyrkan. Bland de som valt att fortsätta ses generellt en förändring från yttre motiv till aktivitetsmotiv och från aktivitetsmotiv till religiösa motiv. De drar slutsatsen att de religiösa skälen har starkare betydelse för valet att fortsätta i kyrkan eftersom de uttrycker erfarenheter av mening, tillhörighet och de värderingar, budskap och atmosfär som kyrkan vill förmedla (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 55). De ungdomar som inte tidigare haft någon relation till Svenska kyrkan uttrycker att deras syn på kyrkan förändrats, i positiv riktning, men att de ändå har svårt att identifiera sig med kyrkans tro och församlingen utanför sin ungdomsgrupp (a.a., s. 89).

Noterbart är att mindre än hälften uppger skäl som är mer specifika för det kyrkliga sammanhanget, till exempel kunskap om Gud och kyrkan och möjligheten att diskutera tro, som viktiga för sitt engagemang. Den kristna tron är inte den främsta anledningen till varken att börja i kyrkans verksamhet eller att fortsätta. Ändå finns det faktorer specifika för kyrkan som uppskattas av de unga. Kyrkan beskrivs som en frizon från de krav och villkor som finns på andra håll i vardagen, som en plats där man kan vara still, fundera, utveckla sina egna tankar och diskutera svåra ämnen. I kyrkan finns en känsla av lugn och trygghet som är betydelsefull och kyrkan beskrivs av de unga som 'något annat' än den gemenskap och de villkor som råder i deras vardag i övrigt (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 90).

Vid frågor kring kristen tro är det i första hand möjligheten till egen reflektion och att hitta sin egen tro och sin egen bild av Gud som lyfts fram. Det som uppskattas av ungdomarna är öppenhet, gemenskap, mänskliga värden, respekt och omsorg. I kyrkan kan de möta olika typer av människor, utveckla sig själva, sin sociala kompetens och Gudsbild (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 90). Även i fråga om gudstjänsten uppskattar ungdomarna de delar som "ger utrymme för den egna upplevelsen, som tända ljus, gemenskap med andra, tystnaden, musik, kyrkorummet, och nattvarden. Moment som predikan, syndabekännelse, trosbekännelse och bibeltexter, får däremot betydligt lägre uppskattning" (a.a., s. 38). Studien visar också att ungdomarna främst deltar i gruppverksamhet, på bekostnad av gudstjänsterna (a.a., s. 38).

De flesta unga i kyrkans verksamhet har inga tidigare kontakter med Svenska kyrkan. De har inte varit med i kyrkans barnverksamhet eller kommit i kontakt med kyrkan genom familjen. För majoriteten är konfirmationen vägen in i Svenska kyrkan. Positiva erfarenheter från konfirmationstiden är mycket viktiga för utvecklandet av relationen till kyrkan, det är en möjlighet att upptäcka vad som kan vara positivt med att engagera sig i kyrkan (Lövheim & Sjöborg, 2006, s. 68). Den svaga primära socialisationen genom familjen gör att en sekundär socialisation in i kyrkans liv lyfts fram (a.a., s. 45). Sekundär socialisation definieras som "betydelsen av erfarenheter som förankrar en ung människa djupare i ett religiöst samfunds lära och liv, för att hon eller han skall fortsätta känna sig hemma i kyrkan" (a.a., s. 54-55). I intervjuer med ungdomarna visar det sig bestå i förståelse av att kyrkan är mer än de fördomar som finns och att den rymmer en större variation av människor, tankar och åsikter än vad man förväntat sig. Det finns också möjlighet att reflektera kring sin personlighet, relationer till andra och tolerans mot dem som inte är som en själv (a.a., s. 69).

3. 5 Summering av litteraturgenomgång

Ungdomstiden är en viktig del av livet eftersom det identitetsskapande som sker präglar personligheten även som vuxen (Larsson, 2003). Ungdomen består dels av kroppens fysiska utveckling, puberteten, och av en inre utveckling, adolescensen. Adolescensen präglas av frigörelse från föräldrarna, ett ökat beroende av vänner, självcentrering och jakten på oberoende (Lalander & Johansson, 2007).

I senmoderniteten blir identitetsskapandet mer komplext då traditionens inverkan på individens möjligheter att själv välja sitt liv minskar (Larsson, 2003). Individens skapar i stället själv sin livsstil genom de ständiga val som individen ställs inför. Beslut i vardagen berör inte enbart den specifika situationen utan är också en del av identitetsskapandet (Giddens, 1997). Thomas Ziehe (1989) förklarar med begreppet ”kulturell friställning” hur individen inte är bunden till traditioner och traditionella normer utan själv är fri att skapa sin identitet. Men denna frihet skapar också ett socialt krav att hela tiden kunna motivera sina val och sin livsväg (Ziehe, 1989). När tryggheten från vanor och traditioner försvinner ökar osäkerheten (Giddens, 1997).

Ett av alla de vardagliga men ändå mycket betydelsefulla val som ungdomar ställs inför gäller fritidssysselsättningar. För ungdomar är det viktigaste med fritiden att man har roligt (Lövheim, 2005) och den enskilt mest betydelsefulla fritidssysselsättningen är att umgås med kompisar (Larsson, 2005). Även här har en förändring skett när den institutionellt organiserade fritiden har minskat, medan privatiserade kultur- och fritidsintressen har ökat (Lövheim, 2005).

Religionens roll i samhället och för den enskilda har också förändrats under senmoderniteten. Genom ”av-traditionalisering” ändras synen på religion som följd av individens ökade möjligheter att forma sitt liv och sin identitet. Människor väljer i större utsträckning att sätta samma egen religion istället för att anamma den från en religiös institution (Lövheim & Sjöborg, 2006). Man vill att religionen kommer inifrån (Brömssen, 2003). Synen på religion prövas och omformas ständigt genom senmodernitetens reflexivitet (Furseth & Repstad, 2005). Sverige är dessutom ett av de länder i världen som anses vara allra mest sekulariserade, det vill säga där religion får mindre utrymme i samhället. Få människor säger att Gud har betydelse för deras liv och antalet deltagare i religiösa samlingar minskar. Samtidigt finns människor som utan att delta i ett religiöst samfund ändå har en religiös tro. Denna livsåskådning utgår från de egna känslorna, skapas i relation till omgivningen och med mindre inverkan från externa auktoriteter (Svanberg & Westerlund, 2008). Generellt sett visar svenska ungdomar ett svagt intresse för religion i traditionella former (Brömssen, 2003). Ungdomars religion motiveras utifrån privata motiv och subjektiva behov (Lövheim, 2012). Utifrån både sekulariseringen och senmodernitetens av-traditionalisering är alltså valet av religion och tillhörighet i ett religiöst samfund inte längre en traditionell självklarhet utan ett aktivt personligt val.

Knappt en tredjedel av det totala antalet 15-åringar i Sverige valde att konfirmera sig i under 2012 och kom därigenom i kontakt med Svenska kyrkan (Svenska kyrkan, u.å.a). Utöver konfirmationsläsning erbjuder Svenska kyrkan olika former av verksamhet för ungdomar, till exempel ungdomsgrupper, musikverksamhet och läger. En studie av ungdomars motiv till att välja kyrkan som fritidsaktivitet visar att de främsta anledningarna är de samma som för andra sysselsättningar, framför allt att det är roligt och har socialt värde. Kyrkan beskrivs också som ”något annat” än deras vardag i övrigt och uppfattas som en ”frizon” som erbjuder tid för lugn och reflektion vilket uppskattas av ungdomarna. Men mindre än hälften uppger skäl som är mer specifika för kyrkan, såsom kunskap om Gud eller möjlighet att diskutera tro som viktiga

för att börja komma till kyrkan. Vad gäller kristen tro är det möjligheten att hitta sin egen tro och syn på Gud som värdesätts (Lövheim & Sjöborg, 2006).

4 Metod

I detta kapitel redogör jag för den metod som använts i studien, motiverar de metodmässiga val jag gjort och beskriver hur jag gått till väga vid urval, genomförande och bearbetning. Sedan diskuteras studiens tillförlitlighet utifrån begreppen reliabilitet, validitet och generaliserbarhet och slutligen lyfter jag fram och diskuterar studiens etiska aspekter.

4.1 Val av metod

Jag valde att använda mig av fokusgruppsintervjuer vid insamlandet av data. Fokusgrupper är en form av strukturerade gruppintervjuer där gruppen är särskilt sammansatt för samtalet och där det finns ett fastställt tema samt en samtalsledare som styr konversationen i gruppen (Esaiasson, 2010, s. 361). Jag ville undersöka hur ungdomarna själva upplever sin värld och förstå den utifrån deras eget perspektiv och därför passar samtalsintervjuer bra (Esaiasson, 2010, s. 286). I fokusgrupper är meningen att deltagarna ska låta samtalet gå runt i gruppen genom att själva ställa frågor. Intervjuarens inverkan blir mindre i förhållande till enskilda intervjuer och gruppens samarbete kan leda till nya idéer som kanske inte rymts i intervjuarens frågemall. Särskilt intressant för den här studien är möjligheten att nå de djupt liggande tankestrukturer och värderingar som finns inom gruppen, det vill säga det gemensamma tänkandet kring ämnet (Esaiasson, 2010, s. 362).

Vid sammansättningen av mina fokusgrupper utgick från en vanlig rekommendation att antalet bör vara fyra till sex personer (Esaiasson, 2010, s. 366).

4.2 Urval

Fokusgrupperna gjordes med ungdomar i åldrarna 16-19 år som deltagit i sin församlings verksamhet i mellan två och fem år. De deltar som ledare i någon av församlingens ungdomsgrupper och är även ungdomsledare för församlingens konfirmationsgrupper.

Jag kontaktade en församling där jag sedan tidigare har kännedom om ungdomsverksamheten. Valet av församling gjordes alltså genom ett första-bästa-urval, även kallat bekvämlighetsurval, där forskaren använder sig av de analysenheter som är enklast att få tag på (Esaiasson, 2010, s. 214). Jag berättade för församlingens kyrkoherde om min studie och fick hans godkännande för att genomföra den med hjälp av ungdomarna i församlingen. Även valet av ungdomar gjordes genom ett bekvämlighetsurval. Två av grupperna valdes ut genom att jag besökte en samling i kyrkan och frågade de som var där om de ville delta. Övriga ungdomar tog jag först personlig kontakt med och vi bestämde gemensamt en tid för intervjun. Gruppsammansättningen utgick från redan etablerade grupper inom vilka medlemmarna kände varandra väl.

Totalt tillfrågades 32 ungdomar, 15 killar och 17 tjejer, om deltagande i studien. 19 personer, 13 killar och 6 tjejer, var slutligen med i en fokusgrupp. Det större bortfallet av deltagande tjejer beror troligen på att majoriteten av killarna tillfrågades då jag besökte verksamheten medan samtliga tjejer tillfrågades i förväg, vilket ställde högre krav dels på engagemang att vilja delta och dels på praktiska möjligheter att hitta en tid utanför verksamheten som passade alla.

Bland de som inte deltog fanns dels en liten grupp som inte svarade på min inbjudan, dels en grupp som svarade att de inte kunde (möjligen i betydelsen att de inte ville) vara med och en grupp som gärna ville men där det inte var möjligt att hitta en tid som passade alla inblandade. Min erfarenhet säger att de som deltog generellt har en högre grad av engagemang för kyrkans

verksamhet än de som föll bort. Detta utifrån statistik över närvaro i ungdomsverksamheten och personlig kontakt.

Jag valde att enbart tala med ungdomar som är 16 år och äldre, det vill säga ungdomar som även efter sin konfirmationsläsning under ytterligare minst ett läsår valt att komma till kyrkans verksamhet. Genom denna avgränsning tror jag mig kunna undvika möjliga felkällor från ungdomar som inte frivilligt sökt sig till kyrkan. Bland konfirmander är anledningarna till deras närvaro ofta mycket spridda och inte alltid varken helt frivilliga eller grundade på kyrkans verksamhet. Det kan till exempel vara föräldrar som påbjuder det som en tradition i familjen eller att presenter vid konfirmationen lockar.

4.3 Beskrivning av undersökningsgrupp

Ungdomarna i studien är engagerade i en församling i en medelstor stad i Göteborgs stift. I församlingen ingår centrala stadsdelar och bostadsområden med främst villabebyggelse. Församlingen erbjuder ungdomsgrupp, konfirmationsläsning och utbildning för ungdomsledare. Verksamheten är ansluten till Svenska kyrkans unga och riktar sig främst till ungdomar mellan 14 och 19 år, det vill säga från konfirmationsåldern och upp genom gymnasietiden.

Merparten av deltagarna är mellan 14 och 16-17 år och antalet minskar i förhållande till stigande ålder. Min bedömning är att antalet deltagare i varje åldersgrupp ungefär halveras varje läsår. Av en konfirmandgrupp på exempelvis 40 konfirmander väljer tjugo att fortsätta ytterligare ett år, varav tio blir kvar två år, fem är med också ett tredje år och endast två eller tre deltar genom hela gymnasietiden. Med få undantag har samtliga deltagare i ungdomsverksamheten konfirmerats i församlingen. Även om verksamheten är öppen och välkomnar nya deltagare tillkommer det sällan nya deltagare i de äldre åldrarna utan verksamheten fylls endast på underifrån med nya konfirmandgrupper.

Samtliga konfirmander deltar i någon av församlingens två ungdomsgrupper som varannan vecka är särskilt anpassad för konfirmanderna. Då finns ett i förväg planerat program och bestämda aktiviteter som genomförs under kvällen och leds av en grupp ungdomsledare. Varannan vecka är ett mer öppet tillfälle då det finns möjlighet att bara komma och träffas utan någon speciell aktivitet.

Hela ungdomsverksamheten är starkt kopplad till konfirmandundervisningen. Efter konfirmationen erbjuds konfirmanderna att fortsätta vara med i verksamheten som ledare för nästa grupp. Församlingen har flera konfirmandgrupper varje år och andelen som väljer att fortsätta efter det är hög vilket gör det totala antalet ungdomar högt. De flesta ungdomar som fortsätter efter sin konfirmation gör det i något eller några år och antalet deltagare minskar följaktligen med stigande ålder.

Ungdomsledarna får utbildning och vägledning av de två präster och församlingspedagoger som arbetar med ungdomsverksamhet i församlingen och hjälper till att planera och leda ungdomsgruppen. Präst och församlingspedagog fungerar som hjälp och stöd till ledarna och deltar själva aktivt i de aktiviteter som genomförs. Ledarna medverkar även vid konfirmandläsningarna.

För tio av ungdomarna i studien var konfirmationsläsningen deras första kontakt med Svenska kyrkans verksamheter medan de övriga nio uppgav att de varit med i till exempel kyrkans barntimmar, någon av församlingens barngrupper eller barnkörer tidigare eller som barn regelbundet besökt kyrkan med någon av sina föräldrar.

4.4 Genomförande

Inför genomförandet av fokusgruppsintervjuerna sammanställde jag en intervjuguide¹ med de områden jag ville behandla under intervjun. Vid kvalitativa intervjuer används inget färdigt frågeformulär utan så långt det är möjligt ska den intervjuade styra samtalet (Trost, 2005, s. 50). Intervjuguiden utgick från fyra övergripande teman som sedan diskuterades med hjälp av underliggande frågor. Jag provade ut intervjuguiden genom att efter min första grupp göra en utvärdering av samtalet och göra några justeringar i intervjuguiden.

Fokusgrupperna genomfördes vid fem tillfällen mellan 23 oktober och 1 november 2013. Grupperna bestod av mellan tre och sex personer och intervjuerna varade under 20 till 45 minuter. Jag antecknade under intervjuerna samt spelade även in samtalen.

4.5 Bearbetning

Efter varje avslutad fokusgrupp gjorde jag en kortare sammanfattning av mina anteckningar och de intryck jag fått under intervjuns gång. Det inspelade materialet transkriberades och blev underlag för min resultatsammanställning. I mina intervjusammanfattningar kunde jag urskilja olika teman som diskuterats i grupperna och utifrån dessa färgkodade jag de transkriberade intervjuerna och kunde sedan organisera resultatet från samtliga grupper rörande samma tema. Denna sammanställning var sedan grunden för resultat- och analysarbetet.

4.6 Tillförlitlighet

4.6.1 Reliabilitet

Reliabilitet är enligt Staffan Stukát (2011) måttet på hur noggrant och tillförlitligt själva mätinstrumentet är. Det gäller att vara medveten om ifall instrumentet ger exakta eller ungefärliga resultat och vilka möjliga felkällor som kan finnas. Exempel på felkällor vid intervjuer är till exempel missförstånd av frågor eller svar (Stukát, 2011, s. 133-134).

För god reliabilitet har studien genomförts med öppna frågor och i en avslappnad miljö som möjliggjort frågor och förklaringar av så väl frågor som svar. För ökad reliabilitet gjorde jag också en utprovning av min intervjuguide vid det första tillfället och kunde utifrån den göra justeringar inför de kommande fokusgruppsstillfällena. De ändringar som gjordes var inte så stora att resultatet mellan det första och övriga tillfällen skiljer sig, utan gjordes enbart för att underlätta insamlingen.

4.6.2 Validitet

Stukát (2011) beskriver validitet som ”hur bra ett mätinstrument mäter det man avser att mäta” (Stukát, 2011, s. 134). Oavsett hur noggrant instrumentets resultat är, är det inte garanterat att resultatet verkligen är ett svar på den tänkta frågeställningen. Exempel på när validitet kan bli låg är om instrumentet täcker antingen ett större område än vad frågeställningen avser, bara täcker en mindre del, eller dessutom frågar om något annat (a.a., s. 134-135). Denna form av validitet kallas resultatvaliditet och förutsätter förutom god reliabilitet även god begreppsvaliditet (Esaiasson, 2010, s. 70). Begreppsvaliditeten avser huruvida de teoretiska begreppen överensstämmer med den empiriska operationaliseringen, det vill säga sättet på vilket det empiriska materialet samlats in (a.a., s. 63-64).

Viktigt att vara medveten om vid personliga intervjuer är risken för intervjuareffekter vilket kan försämra validiteten. Intervjuaren kan med gester, mimik och tonfall, eller på grund av faktorer som kön, ålder och etnicitet påverka vad den svarande säger eller med selektivt

¹ Bilaga 1

lyssnande eller antecknande förvanska uttalanden. De svarande kan också, i all välmening, försöka anpassa sig och sina svar efter vad han eller hon tror att intervjuaren söker (Esaiasson, 2010, s. 265-266). Vid gruppintervjuer finns också risken att deltagarna påverkas av varandra genom att gruppträck styr enskilda deltagare till att säga, eller inte säga, specifika saker (Stukát, 2011, s. 46).

För god validitet har jag utgått från mitt syfte och mina frågeställningar vid val av metod och skapande av intervjuguide. Jag har försökt minska intervjuareffekterna, dels genom fokusgrupper som metod där intervjuarens inverkan är mindre än vid samtalsintervjuer (Esaiasson, 2010, s. 362), dels genom att i första hand använda mig av diskussionsämnen snarare än frågor och följa upp dem med öppna frågor. Deltagarna inom grupperna känner varandra väl, vilket jag menar ger goda förutsättningar för öppenhet och minskar risken för gruppåverkan.

4.6.3 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet handlar om huruvida studiens resultat går att generalisera eller bara är relevant för just det urval som ingått i studien. Forskningens värde förändras naturligtvis beroende på detta. Vid vissa studier är begreppet relaterbarhet mer korrekt än generaliserbarhet. Det är en svagare form av generaliserbarhet och innebär att man beskriver sin undersökning i förhållande till andra situationer och därigenom möjliggör för andra att jämföra och relatera till studiens resultat i andra situationer. Då mitt urval inte kan anses representativt för alla ungdomar i Svenska kyrkan och min undersökningsgrupp är liten är relaterbarhet ett bättre begrepp för min studie (Stukát, 2011, s. 136). För god relaterbarhet har jag noggrant beskrivit min undersökningsgrupp och den verksamhet de deltar i.

Mitt konkreta intervjuresultat är enbart generaliserbart till den grupp jag undersökt eller till mycket lika grupper. Fokusgrupper ger inte möjlighet att generalisera utan används för att ”kartlägga förekomsten av olika förhållningssätt och öka förståelsen för olika resonemang” (Esaiasson, 2010, s. 363). Snarare än att ge en representativ och allmän bild är syftet att sammanställa och ”ge en balanserad bild av vad informanterna har berättat för dig och av de människor som befinner sig i miljön som du studerar” (Gillham, 2008, s. 69).

Syftet med min studie är inte att kunna generalisera utan att göra en kvalitativ och djupgående beskrivning. Min studie har endast 19 deltagare som alla kommer från samma församlings ungdomsverksamhet. Variationen mellan församlingar i Svenska kyrkan och deras ungdomsverksamhet är mycket stor och min bedömning är att ungdomarna präglas mycket av det sammanhang de är aktiva i samt att andra faktorer vilka inte diskuterats här, som till exempel socioekonomisk bakgrund spelar in. Det är därför inte möjligt att generalisera mitt resultat till ungdomar i andra församlingar i Svenska kyrkan. Generaliserbarheten påverkas också av att jag i hög grad har talat med de ungdomar som visar stort engagemang för och har hög närvaro i kyrkans verksamhet.

Min bedömning är att den undersökta ungdomsverksamheten utmärker sig från den i många andra församlingar genom att väldigt många ungdomar deltar. Församlingen har många konfirmander, en stor grupp frivilliga ungdomsledare och andelen som väljer att fortsätta komma till verksamheten efter sin konfirmationstid är mycket hög. Jag bedömer utifrån det att tröskeln in i verksamheten är låg och att det därför finns ungdomar som annars inte skulle valt att delta i kyrkans verksamhet i samma utsträckning. Att jag valt att tala med verksamhetens äldre ungdomar gör också att min undersökningsgrupp skiljer sig åldersmässigt från normen. I min studie har även fler killar än tjejer deltagit vilket även det skiljer sig från den normala könsfördelningen inom Svenska kyrkans unga, där cirka två tredjedelar av medlemmarna i

åldern 14-19 år är tjejer (Stefan Cederlöf, ekonomisamordnare Svenska kyrkans unga, personlig kommunikation, 29 november 2013).

4.7 Etiska överväganden

Vid forskning vägs två aspekter mot varandra: forskningskravet, som innebär samhällets krav på att forskning bedrivs för att utveckla samhället och individskyddskravet som mår om individernas rättigheter att inte kränkas eller skadas av forskningen och dess insyn i individens liv (Vetenskapsrådet, 2002, s. 5). Utifrån individskyddskravet har Vetenskapsrådet (2002) tagit fram fyra huvudkrav att utgå ifrån vid forskningsetiska överväganden.

Informationskravet innebär att alla deltagande ska informeras om forskningens syfte, hur den ska genomföras och vilken uppgift deltagaren själv har. Villkoren för att delta, att insamlat material endast kommer användas i forskningssyfte, att deltagandet är frivilligt och eventuella faror och risker som det kan medföra ska också tydligt presenteras (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7).

Utifrån *samtyckeskravet* är deltagandet i den vetenskapliga studien helt frivilligt. Deltagaren ska ge sitt samtycke för att delta. Ifall en potentiell deltagare är under 15 år ska även vårdnadshavare lämna sitt samtycke. Deltagaren har också rätt att när som helst under studiens gång avbryta sin medverkan utan negativa följder (Vetenskapsrådet, 2002, s. 9-11).

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter om de svarande i en studie skall förvaras så att obehöriga inte kan få tillgång till dem. Enskilda personer ska inte kunna identifieras i materialet vilket är särskilt viktigt när det gäller uppgifter av etiskt känslig art. Forskaren ska vidta åtgärder för att avidentifiera enskilda personer (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12-13).

Nyttjandekravet betyder att insamlade uppgifter om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål och inte lämnas vidare till en tredje part med annat syfte (Vetenskapsrådet, 2002, s. 14).

Utifrån dessa huvudkrav har jag gjort följande etiska överväganden:

Jag berättade för deltagarna vad som förväntades av dem, att deras deltagande var frivilligt; att det när som helst kunde avbrytas; att det material jag samlat in endast kommer användas till denna studie; att enbart jag skulle komma att lyssna på de inspelade intervjuerna och att deras namn inte skulle publiceras i studien. Jag presenterade min studie för deltagarna, men utan att närmare definiera mitt syfte: att undersöka orsakerna till deltagande i kyrkliga aktiviteter. Jag gjorde bedömning att de skulle kunna påverka mitt resultat genom att styra dem mot ”de rätta svaren”: Istället berättade jag att jag intresserar mig för ungdomsverksamhet i Svenska kyrkan och att jag ville höra deras tankar och åsikter om detta.

Eftersom jag i min studie inte intresserar mig för enskilda individers åsikter och jag genom fokusgrupper har fått in resultat kring hur gruppen tillsammans tänker har jag valt att inte ange kön eller ålder på enskilda respondenter, utan enbart benämna citat med ålder och kön på dem som ingick i fokusgruppen (Esaiasson, 2010, s. 362). Detta skyddar också dem från att bli igenkända i studiens resultat. En viktig aspekt att beakta gällande fokusgrupper är att tystnadsplikten enbart innefattar forskaren. Huruvida övriga deltagare visar tillräcklig hänsyn att inte sprida vidare det som diskuteras ligger utanför min kontroll (Esaiasson, 2010, s. 363). Jag bedömer risken för denna problematik som låg eftersom de ämnen som diskuterats inte är av etiskt känslig karaktär samt att ingen enskild tvingats berätta något personligt om sig själv.

5 Resultat

I detta kapitel redovisar jag utifrån mina frågeställningar det resultat som jag samlat in genom mina fokusgruppsintervjuer.

Begreppet *kyrkan* som används vid intervjuerna syftar i detta sammanhang på den specifika verksamhet som finns i ungdomarnas församling inom Svenska kyrkan och som de själva deltar i. Begreppet *fadder* syftar här på ungdomar i församlingens verksamhet som är 15 år, det vill säga ett år äldre än konfirmanderna. *Ledare* är de ungdomar som är 16 år eller äldre.

Här används även begreppen *gudstjänst* och *andakt*. Med *gudstjänst* avses den traditionella form av *gudstjänst* som firas av hela församlingen på söndagar och som innehåller moment som textläsningar, psalmer, predikan och nattvard. *Andakt* är en enklare samling som avslutar ungdomsverksamhetens träffar och består av gemensamma lovsånger, bön och ibland en kortare betraktelse eller en tänkvärd text. Belysningen är ofta dämpad och stämningen lugn. *Andakten* leds ofta av någon av ungdomsledarna som väljer sånger, hjälper till att spela och leder bönen.

5.1 Vilka skäl anger ungdomar för att delta i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet?

5.1.1 Gemenskap

På frågan om vad som är det bästa med att komma till kyrkan svarar samtliga intervjugrupper gemenskap, kompisar och vänner. Även på den direkta frågan om vad som får dem att komma dit är gemenskap ett enhälligt svar:

Vad är er anledning till att ni kommer hit?

”Gemenskapen.”

”Mm.”

”Kompisarna skulle jag säga. Man vet att personer man tycker om befinner sig där, då är det roligt att komma dit och vara med dem. Det spelar inte så stor roll vad man gör då.”
(fokusgrupp D, killar 18-19 år)

Två grupper jämför sammanhållningen med den som uppstår i ett idrottslag där man går till träningar för att träffa kompisar, gör saker tillsammans och där man känner varandra väl och kan skoja med alla. Genom församlingens ungdomsverksamhet har ungdomarna lärt känna nya människor. Vissa av dem har blivit vänner som umgås även utanför verksamheten medan andra är kompisar som de bara träffar i kyrkan. Möjligheten att träffa dessa nya och gamla kompisar är en anledning att komma till kyrkan.

”Det är ju också en del vänner liksom som man träffar här, men inte så ofta på fritiden. Det är här man ses i så fall.”

”Här är lite mötesplats”

”Det är ju ens [församlingens ungdomsverksamhet]-kompisar. Många börjar man ju träffa utanför också, och man träffas utanför ofta också. Men det är ju många som man bara träffar här. Inte just för att man inte vill umgås med dom utanför, men av olika anledningar, att man inte har tid eller har...”

”Olika intressen”

”... har olika intressen och sånt. Men konfan har liksom alla som samma intresse, svenska kyrkan, att umgås här, då är det ju kul att träffa de kompisarna.”
(fokusgrupp C, killar 17-18 år)

Flera grupper betonar också att det är något speciellt med gemenskapen i ungdomsverksamheten, att man lära känna varandra bättre och kommer varandra närmare än med kompisar i andra sammanhang. Det finns en känsla av tillhörighet till hela gruppen och inte bara de som är ens närmsta vänner. Ungdomarna menar att det är en annan atmosfär inom kyrkans verksamhet som till exempel märks genom att människor som aldrig skulle ha umgåtts med varandra i skolan kan göra det och att det inte är konstigt att börja prata med någon man aldrig träffat innan.

”Ja, men sen är det väl, för mig känns det väldigt speciellt att man kan sitta runt ett bord så här, ganska olika åldrar, väldigt olika intressen egentligen, och prata om ganska mycket även fast man kanske inte träffas så ofta.”

”Typ som nu liksom.”

”Ja, och på läger kan du sitta, helt plötsligt hamnar du med någon du aldrig pratar med annars liksom, för att man är många och för att det liksom, det är en stämning och det är liksom en trygghet att alla lyssnar typ tycker jag.”

”Det ligger liksom nånting över den här verksamheten att det blir liksom aldrig jobbigt eller stelt tycker jag. (...)”

”Och det känns som att alla har sett varandra vid det bästa och det sämsta typ. Att man har varit så tätt inpå varandra, att jag har sett nästan alla här va ledsna nån gång eller nere i alla fall, eller inne i sig själva, och man har sett alla asgarva och ha skitkul också.”

”Ja man blir lite typ som en familj känns det som.”

”Man kommer varandra nära även om man inte känt varandra så länge.”
(fokusgrupp E, tjejer 17 år)

Kompisarnas betydelse visas också genom att alla grupper även menar att det inte skulle vara lika roligt utan kompisarna och att de troligen skulle sluta komma till kyrkan om kompisarna gjorde det. De beskriver att det inte är lika roligt att vara där när det inte kommer så många ungdomar överhuvudtaget och i synnerhet inte när de kompisar som de brukar umgås mest med inte är där.

5.1.2 ”Det är alltid kul”

Ungdomarna tycker det är roligt att komma till kyrkan och beskriver att det alltid är kul att vara där. En grupp menar att de, precis som när de valt andra fritidsaktiviteter, valt att vara med i kyrkan för att det är kul. Att det är kul nämns inte av alla grupper uttryckligen som en fristående orsak till deras deltagande, men det finns hela tiden med i deras resonemang då de pratar om att komma dit, att träffas och att hitta på saker och när diskuterar orsaker till fritidssysselsättningar i allmänhet.

Vad är det bästa med att komma hit?

”(...) Sen är det väl det att du har i princip alltid kul när man kommer ner, även om man är 10 stycken på [ungdomsgruppen], eller om man är 45 pers på [ungdomsgruppen] så är det ändå alltid kul.” (fokusgrupp C, killar 17-18 år)

Noterbart är att väldigt få specifika aktiviteter nämns under samtalen, även när ungdomarna ombeds beskriva vad de gör när de är i kyrkan. Det mest konkreta som kommer fram är ”lekar” och några enstaka exempel på det. Många pratar om att det är kul och att man alltid har roligt men det verkar inte vara aktiviteterna i sig som är det viktigaste utan att man gör det tillsammans. En grupp ger till exempel istället exempel på lekar som ”egentligen” inte är så roliga men som blir det i just det här sammanhanget. Av en annan grupp beskrivs det som att eftersom personer de tycker om är där är det inte så viktigt vad man gör utan att man träffas.

5.1.3 Det är enkelt att komma

Vid alla fokusgruppsintervjuer diskuterade deltagarna enkelheten i att komma till kyrkans verksamhet. Det finns inga krav som upplevs jobbiga när man är där och man behöver inte heller förbereda sig på något sätt för att komma dit.

”Ja, du behöver liksom inte ha käkat ordentligt innan, du behöver inte ha klätt upp dig, eller klätt dig liksom fult eller fint, eller sminkat dig eller ha sportkläder på dig.”
(fokusgrupp E, tjejer 17 år)

”Jag tycker det bästa med kyrkan är att man kan komma bara som man är, inga krav och inga plikter. Man kan ju ha plikter på sig och vissa grejer om man vill, men man behöver inte det utan man kan bara komma hit när man vill och hur man vill och så.”

”Det är inte det här heller om man inte är här alls ofta, så annars på många andra ställen är det typ att man får skäll ’Du är aldrig här ju.’, men här är det alltid ’Åh, vad kul att du kom idag.’. Man är alltid uppskattad typ.” (fokusgrupp A, tjejer 16-18 år)

Ungdomarna uppskattar att det inte finns någon press att man måste komma varje gång. Det är ingen som ringer och frågar varför de inte har varit där, påpekar att de inte kommit eller skäller för att de missat en gång. De värdesätter möjligheten att komma när det passar dem själva och att prästen och församlingspedagogen tar hänsyn till att de inte har möjlighet att vara där varje gång. De trivs också med att de inte alltid behöver vara 100 procent engagerade varje gång de är i kyrkan, utan att de är välkomna att komma för att bara vara.

Angående vad som är det bästa med att komma till kyrkans ungdomsverksamhet:

”Att känna att du alltid bara kan komma ner. Det spelar ingen roll om du känner dig skittaggad för det eller om du inte är taggad alls, utan det är ändå gött att komma ner. Då känner du att du inte behöver vara så delaktig. Vi säger att du har haft en dålig dag eller nånting, så kan du ändå komma ner och bara hänga liksom. Det är väl typ det som är gött. Man kan se det på alla sätt: antingen gå inför det verkligen och verkligen försöka göra det jättebra, sen så kan du ändå komma dit även om du inte är så laddad för det. Det är okej med det.” (fokusgrupp C, killar 17-18 år)

På frågan om ifall, och i så fall hur, verksamheten i kyrkan skiljer sig från andra fritidsaktiviteter, menar samtliga grupper att det är annorlunda. Som exempel på detta berättar ungdomarna om möjligheten att komma när och hur man vill, åldersblandningen (vilken beskrivs senare i detta kapitel) och att det inte finns några krav på att man ska prestera. Vad gäller prestationskrav jämförs verksamheten med idrott. I kyrkan är man inte bra eller dålig och det handlar inte om att vara snabbast eller bäst på någonting.

Skiljer sig att vara med i kyrkan mot andra saker man kan göra på fritiden?

”Mina andra fritidssysselsättningar, det är ju mycket typ sporter. Då är det också lite det här, pressen man har, att man hela tiden måste prestera. Man kan inte bara gå in och va halv (ohörbart), du måste prestera nästan för att uppmärksammas. Men här så behöver du inte det här blir det att du...”

”Man får vara med ändå.”

”Ja, du passar liksom in ändå. Det spelar ingen roll i fall du är bäst på att köra ”datt” [kull], eller på att köra ”pepparkaksspel” och sånt. Du får vara med ändå. Och det är väl det som gör att man känner sig så trygg.” (fokusgrupp D, killar 18-19 år)

Två grupper påpekar också att möjligheten att påverka verksamheten är viktig för dem. De upplever att de själva är delaktiga i utformningen av aktiviteter och träffar och att friheten att själva vara med och skapa verksamheten betyder mycket och att om det blivit väldigt strikt och styrt hade det inte varit lika roligt att komma.

Finns det något som skulle kunna få er att sluta?

”Jo, men nåt typ, att om vi hade blivit mer styrda av dom som sitter högst upp i Svenska kyrkan som bestämmer att: ’Så här ska det nu se ut’. Utan vi får ju väldigt mycket, dels konfirmanderna, men alltså vi ledare får ju väldigt mycket bestämma hur vi tycker det ska vara: så här vill vi ha det på [ungdomsgruppen], när vi är på läger, så borde vi istället göra på läsningarna, att vi delar upp det så. Att vi har så mycket valmöjligheter. Om det skulle bli så istället att vi inte får bestämma något utan att det styrs allting uppifrån då tror jag inte alls att det hade blivit samma, då hade man inte varit riktigt lika sugen på att komma hit.” (fokusgrupp C, killar 17-18 år)

”Just den här [församlingens] verksamhet den är väldigt fri. Man hör från [grannförsamlingen] liksom ibland, ja det kanske inte är lika roligt där, det är väldigt strikt så. Vi har ju väldigt fria händer och det är väl det som gör det roligt och så, hade det blivit väldigt strikt så kanske det inte hade varit lika roligt heller att stanna kvar.” (fokusgrupp D, killar, 18-19 år)

5.1.4 Förändring sedan konfirmandtiden

Orsakerna till att komma till kyrkan har ändrats sedan ungdomarna började komma till ungdomsverksamheten i samband med sin konfirmation. Flera säger att anledningen till att de började konfirmera sig var att de skulle få pengar och presenter och möjlighet att åka med på ungdomsgruppens skidresa. Andra berättar att de hade hört från äldre syskon och kompisar att det var roligt att vara med i ungdomsverksamheten och att de därför ville prova. Under året som konfirmand hade många en känsla av att de var tvungna att gå dit och att de inte alltid gjorde det helt frivilligt. Den känslan har sedan minskat och nu kommer de för att de själva vill vara där.

”Anledningen till att jag började i konfan först och främst var för att jag visste att man fick åka [på skidresan] och jag visste att man fick presenter när man tog konfirmationen. Det var liksom anledning till att jag började och sen frågade man självklart om kompisar skulle, man ville ju inte vara ensam på konfirmationen. Så då var det mest att man hängde med kompisarna och man var ju verkligen inte här för att lära sig något om bibeln eller nånting sånt. Sen har det ju förändrats lite, när man blev fadder blev det mer, började det bli lite mer att man ville ta ansvar, man är ändå inte den yngsta och nu vill ändå ta lite ansvar. Och sen uppåt har det blivit att man kommer hit för att träffa kompisar, umgås, och fortfarande lära sig grejer liksom, man är ju mer intresserad av att lära sig saker nu än vad man var när man var konfirmand, i alla fall jag.” (fokusgrupp C, killar 17-18 år)

Flera beskriver också hur de blev förvånade under sin konfirmationstid, att det inte var som de trodde och att de blev positivt överraskade av kyrkans verksamhet.

Man blir ganska chockad av vad det är för någonting, man ger sig, speciellt konfirmationstiden. ’Vad fasen är det här? Jag vill ha mina presenter.’ tänker man ju i början och sen så efter första lägret så ’Ja det var ju ändå ganska kul, ganska mycket goa människor, ledarna var ganska trevliga, prästen var ju rolig’ och sen efter ett par läsningar ’Okej, läsningarna suger.’. Sen kommer man på [ungdomsgruppen] och ’Alltså detta är ju fan skitkul, shit vad mycket roliga människor jag möter’. Jag blev i alla fall jätteöverraskad av min konfirmandtid.” (fokusgrupp D, killar 18-19 år)

Även när det gäller inställningen till kyrkans verksamhet är det möten med människor som ungdomarna lyfter fram som den viktigaste positiva aspekten.

5.2 Vad i kyrkans verksamhet värdesätts av ungdomarna?

5.2.1 Att lära känna sig själv

Fyra av grupperna beskriver hur verksamheten är utvecklande för den egna personen. De pratar om hur man hittar och lär känna sig själv och växer som människa. Flera grupper ger exempel på personer som förändrats mycket under sin tid i ungdomsverksamheten. Någon som i början var väldigt blyg och inte pratade så mycket har utvecklats och vågar nu visa sin personlighet och ta för sig.

”(...) Alla är ju väldigt uppmuntrande till att man ska våga säga vad man tycker. Alltså våga vara sig själv, det är ju det som göra att många, det är det som är utvecklande, man vågar vara sig själv, man vågar säga ifrån.”

”Vissa kan ju våga bjuda på sig lite mer, det kan ju uppmuntra andra att börja våga också. Genom att bara va med andra människor som bjuder på sig själva.”

”Det är väl det som försvinner lite typ i den fasen när man går i åttan, att man blir lite så här, (ohörbart) måste typ passa in, får inte va för mycket. Så kommer man hit och så är vi här och leker barnlekar, då blir det ju att ’Okej, man kanske inte behöver vara så stel.’. Man kan slappna av, vara sig själv.” (*fokusgrupp D, killar 18-19 år*)

Alla grupper beskriver hur man vågar vara sig själv i kyrkans verksamhet, att man utvecklas av att komma dit och att man blir säkrare i sig själv. De pratar om en stämning som uppmuntrar och accepterar att våga visa sin personlighet och olika sidor av sig själv. Flera grupper ger exempel på att man gör lekar där man tillåts plocka fram en barnlig sida som inte visas någon annanstans.

Grupperna lyfter också fram ledarskap som en stor del i verksamheten. Att få möjlighet att testa på att vara ledare är både roligt och lärorikt och något som de har nytta av även utanför kyrkan i andra delar av vardagen. Man kan utvecklas från att ha en liten uppgift till att ansvara för större aktiviteter. Ungdomarna menar att även det bidrar till en personlig utveckling där man lär sig ta ansvar och vara en förebild.

”Men jag kan tycka det är rätt kul, man utvecklas ju, speciellt som ungdomsledare blir det just, den här ledarrollen utvecklas man ju så sjukt mycket i. Bara typ få börja med att läsa en text på en andakt, sen kanske du börjar stå vid sidan om och hjälper till lite på en lek, sen håller du i leken, sen håller du i en turnering kanske för 100 pers. Alltså det blir ju, du utvecklas ju hela tiden.” (*fokusgrupp D, killar 18-19 år*)

5.2.2 Åldersblandning

Något som enligt ungdomarna skiljer sammanhanget i kyrkan från andra fritidsaktiviteter är blandningen av olika åldrar. Både i skolan och på andra fritidsaktiviteter är det mer åldersindelad, till exempel utgår idrottslag från födelseår och skillnaden mellan åldrar och klasser i skolan kan vara mycket stor. Blandningen av olika åldrar i kyrkan är något som uppskattas mycket av alla ungdomarna.

”Annars är det ofta att man kanske spelar med folk i samma ålder men här känns det ju väldigt blandat. Det är ju bra att man lär känna äldre och yngre. Speciellt kan jag tänka mig yngre som får lite förebilder. (...) Det är alltid skönt att känna folk som är lite äldre. Det märkte jag också när man gick på stan och hälsade på nån som var 20 år, man ba ’Wow, jag känner den.’” (*fokusgrupp C, killar 17-18 år*)

Framförallt är det att lära känna äldre ungdomar som är betydelsefullt. Ledarna hade stort inflytande på upplevelsen av året som konfirmand, både som kompisar och för att ge legitimitet åt att vara i kyrkan och tycka det är roligt. Att så många äldre ungdomar deltog i

kyrkans verksamhet gjorde att de upplevde det som mer ”okej” att själva gå dit när de var konfirmander.

”Sen tycker jag att det var så häftigt också att dom coola killarna och tjejerna, alltså dom äldre, som var coola i våra ögon, dom var också i kyrkan på fredagskvällarna.”
(fokusgrupp E, tjejer 17 år)

I takt med att gruppen förändrats då äldre ungdomar slutat och yngre tillkommit har upplevelsen förändrats. I alla grupper betonas att det blivit annorlunda sedan ledare slutat och att man saknar dem, dels som kompisar, dels som förebilder. Många har en upplevelse av att det var ”bättre” när de själva var konfirmander, att de lärde känna ledarna så väl och att de nu saknar dem i verksamheten.

”Men det var också när man var konfirmand att det fanns så mycket äldre ledare som var så trevliga och då kände man att man ville nå dit och att man ville spegla det lite. Jag tror också att det är synd om det avtar nu med ledare och sånt, alltså just dom här åren som fadder och så första och andra året som ledare det är då det är så viktigt att man finns mycket såna människor för konfirmanderna, för då får dom en uppfattning att det är okej att, att man kan vara kvar att man kan få hänga här istället för och gå nån annanstans, ja det låter konstigt men...”

”Mm, jag tycker det börjar bli lite tomt ibland utan dom stora, men det har ju dom också känt, alla har ju känt så, alla går ju vidare. Men det är ändå, alla som är kvar, det blir fett tomt.” (fokusgrupp A, tjejer 16-18 år)

Två grupper påpekar även att gemenskapen över olika åldrar även sträcker sig till de vuxna, anställda ledarna och att deras engagemang är viktigt. De tycker om att prästen och församlingspedagogen deltar aktivt i olika lekar och aktiviteter och möter ungdomarna på en jämlik nivå. Någon jämför det med hur en lärare i skolan alltid står lite över eleverna och en annan jämför med en idrottstränare:

”Och det är ju samma, alltså jag menar [prästen] och dom är ju med och leker. Alltså, fotbollstränare och handbollstränare skulle ju aldrig... alltså det är väldigt sällan som ledare går in och är med, utan dom står ju mest och bara dirigerar. Här blir det ju, du känner dig inte som den här lilla som tittar upp och lyssnar, du känner mer jämt, att du... Ja det är svårt att förklara.” (fokusgrupp D, killar, 18-19 år)

5.2.3 Det är något speciellt med atmosfären

Ungdomarna beskriver att det är något särskilt med atmosfären och platsen i kyrkan, det finns ett lugn och en avslappnad stämning som skiljer det mot andra sammanhang. Att komma till kyrkan blir en paus från vardagen och en möjlighet att varva ner och inte tänka på stress och måsten.

”Det är väldigt skönt att bara komma hit och ta det lite, släppa det andra lite, ta det helt lugnt. Det kan vara skönt när man har mycket att göra och bara komma hit en liten stund så man tänker på annat typ.” (fokusgrupp C, killar, 17-18 år)

Flera grupper pratar också om möjligheten att vara sig själv, att skillnaden mellan ”coola” och ”töntiga” minskar och att normer om beteende från till exempel skolan försvinner. En grupp beskriver det som ”ofördomsfullt” och att ”man accepterar”.

”Sen är det också det med alltså, i skolan är det väldigt mycket tryck, väldigt mycket, vad ska man säga, alltså press, på personen, på sig själva. Alltså ja man måste bete sig på, uppföra sig på ett helt annat sätt. Man jämförs jättemycket med alla andra. Bland annat, vad ska man säga, att det är.. jag vet inte hur jag ska förklara det...”

”Det är mycket normer typ.”

”Ja, jättemycket normer och sånt men här liksom. Det är inte så mycket, här kan du nog vara dig själv.”

”Det bara försvinner allt det.” (*fokusgrupp D, killar 18-19 år*)

5.3 Vilken, om någon, betydelse har den kristna tron för ungdomarnas val att komma och för deras uppfattning om verksamheten?

5.3.1 Märks det att verksamheten drivs av Svenska kyrkan?

På frågan ”Märks det att det är en verksamhet som finns i Svenska kyrkan?” svarar grupperna spontant olika, vissa tydligt ja och andra nej. Under diskussionerna som följer är dock resonemanget likartat. Ungdomarna menar att det generellt sett inte märks på de aktiviteter man gör, till exempel när ungdomsgruppen träffas, utan att det är vissa specifika inslag som är tydligt kyrkliga, till exempel gudstjänst, andakt och att en präst är med. Grupperna menar att en utomstående antagligen inte skulle märka att det är kyrkans ungdomsgrupp förrän vid andakten som avslutar varje tillfälle.

Några av grupperna tar upp att atmosfären skiljer sig mot andra sammanhang och att det har en grund i den kristna tron och dess värderingar om att alla är lika värda och att du ska behandla andra som du själv vill bli behandlad.

Vilka av de här kyrkliga inslagen uppskattar ni?

”Att det är i församlingshemmet, alltså när man kommer in så är det ändå, det är en helt annan atmosfär än om det skulle vara i [annan lokal].”

”Det är lite så här safe zone.”

”Man kommer ändå in i, man samlas inne i kyrkan, man kommer in, man får ett lugn typ, eller vad man ska säga.” (*fokusgrupp D, killar 18-19 år*)

Märks det när man kommer hit att det är en verksamhet som är i kyrkan?

”En grej som [jag] tänker är lite kyrka är att alla alltid är välkomna och alla får alltid komma och alla är alltid vänliga och det är bara så det är...”

”Alla bemöts lika.”

”... men det är sånt som bara har blivit av, det är inte så att du har lärt dig att ’Nu måste alla uppföra sig och alla måste tänka på att alla är lika.’ Utan det är bara sånt du har lärt dig med tiden.”

”Jag tänker också på kyrkan, när man kommer hit, om det är nån som är så här elak så är det, alla är så här ’Nej, det här är inte okej verkligen.’ Utan då, är det nån som står och flamsar, nej då är det nån som säger till.” (*fokusgrupp A, tjejer 16-18 år*)

Ungdomarna upplever att det finns en felaktig bild av kyrkans verksamhet hos personer som inte besökt den. De menar att andra ungdomar tycker det är töntigt och tror att man bara går på gudstjänst, läser bibeln, ber hela tiden och inte pratar om något annat än gud när man är i kyrkan. Själva beskriver de hur de ofta måste förklara och försvara både att de är med i kyrkan och sin inställning till den kristna tron.

Vad tror ni att ungdomar som aldrig har varit i kyrkan har för bild av kyrkans verksamhet?

”Töntigt.”

”Ja.”

”Det är nog lite blandat.”

”Sekt, sektaktigt.”

”Det är ju lite så, kyrkan man förknippar det direkt med bibel sitta på nån hård bänk och lyssna, så man vet ju inte förrän man har varit med, fått i en fot, känt av läget, vet vad det är som händer egentligen. Och det är ju lite tråkigt.” (fokusgrupp D, killar 18-19 år)

De intervjuade ungdomarna tycker att det finns något speciellt med kyrkans ungdomsverksamhet som är svårt att förklara för någon som aldrig har varit där. De har andra kompisar som också har konfirmerats, men i en annan församling, som också har en positiv upplevelse av konfirmationstiden, men som ändå inte verkar ha upplevt samma sak. I sina beskrivningar av hur verksamheten tar ungdomarna avstamp i och avstånd från dessa uppfattningar om kyrkan som något tråkigt. De beskriver att det är roligt trots att det är i kyrkan.

Märks det att detta är en verksamhet som finns i Svenska kyrkan, alltså är en kyrklig verksamhet?

”Det finns en religiös baktanke eller prägel på det hela tiden.”

”Men det är inte så att det förändrar hur roligt man har, alltså det förändrar ju inte positivt eller negativt på det sätter tycker jag, aktiviteterna man gör som inte har med det och göra.” (fokusgrupp E, tjejer 17 år)

De menar att det kyrkliga finns närvarande men utan att göra det tråkigt. Samma tanke uttrycks av en grupp som beskriver det som att:

”Det märks att det är i kyrkan, fast på ett bra sätt.”

”... liksom man, när jag var konfirmand fick jag i alla fall den uppfattningen, eller hela fram tills nu att, det är liksom kyrkan men det är inte...”

”Så strikt”

”... Nej, men det är mer så här: ’Nu har vi roligt och sen så har vi en liten andakt efteråt där vi pratar lite om gud’. Men det är inte det här, det är inte det strikta nej.”

”Det är inte som man tror.”

”Det är inte som andra tror.” (fokusgrupp A, tjejer 16-18 år)

En annan grupp säger utifrån uppfattningen att det inte märks så mycket att det är en kyrklig verksamhet att det inte är som man förväntar sig att det ska vara.

”Alltså man har väl fördomar att kyrkan är ganska stelt, att det är ganska tråkigt. Att det är väldigt roligt gör väl att man tappar fokus från kyrkan eftersom att ’Det är kul, det händer kanske inte i kyrkan.’” (fokusgrupp D, killar 18-19 år)

De föreställningar om kyrkan som finns och att tron inte är en orsak att komma till kyrkan syns också när diskussionen handlar om hur man skulle kunna få ungdomar som aldrig besökt kyrkan att komma dit. Ungdomarna poängterar gemenskapen, att det är roligt och är ett bra ställe att träffas som faktorer som kan göra andra ungdomar intresserade. Däremot menar de att det kan vara svårt att bjuda in med den kristna tron eftersom det kanske snarare kan skrämja bort genom att bekräfta den felaktiga uppfattningen om kyrkan.

”Dom vet ju inte hur det är liksom i konfan och dom har ju inte varit här. Så vad man då skulle få fram, visa, locka hit personer inte liksom trycka jättemycket på att vi är en kristen församling, vi gör kristna grejer. Och inte bara dölja det hela tiden, man måste ju ändå visa fram att det är ju ändå Svenska kyrkan, det är ju ändå en kyrklig grej vi gör, men att vi ändå har så mycket roligt.” (fokusgrupp C, killar, 17-18 år)

5.3.2 Tron spelar inte så stor roll

Ungdomarna kommer inte till kyrkan på grund av den kristna tron. Endast en av deltagarna i studien uttryckte en känsla av att ibland vilja komma till kyrkan för att utöva sin tro. I övrigt menar samtliga grupper att den kristna tron inte spelar så stor roll. Förutom de tydligt kristna inslagen som gudstjänst, andakt, konfirmandundervisning och bordsbön, märks det inte att det är en verksamhet som drivs av Svenska kyrkan. Den som tror får kanske ut mer av undervisning, gudstjänst och andakter, men för verksamheten i stort spelar det ingen roll om man tror eller inte.

”Det är ju inte så att jag blir mindre omtyckt i [församlingens ungdomsverksamhet] för att jag inte tror på gud, så själva tron tycker jag egentligen inte spelar någon roll, bara man är intresserad av att vara här och man ändå liksom vill lära sig lite.”
(fokusgrupp C, killar, 17-18 år)

Alla grupper är eniga om att man inte behöver vara troende för att komma till verksamheten. Tvärtom svarar de att de tror att de flesta är osäkra på tron, att de inte vet vad de själva tror och att det nog finns många som inte tror.

5.3.3 Tron är personlig och olika för olika personer

Under diskussionerna om den kristna trons betydelse säger många att de inte vet vad de själva tror på, att de har sin egen tro, att de tror på ”någonting”, men till exempel inte allt som står i bibeln. De poängterar också att var och en har sin egen tro och sitt eget sätt att utöva den.

”För alla tror ju på, även fast vi kanske alla är kristna så tror jag ändå vi alla har en sorts liten vridning av det, man har nåt, lite vad man själv har gått igenom, lite vad man har hört, lite vad man har gjort tidigare i sitt liv, så har man sin egen liten twist på det.”
(fokusgrupp E, tjejer 17 år)

”Om man säger att man inte går i kyrkan och sånt, det kan väl också, har lite och med att göra hur man tycker själv att man vill utöva tron och hur man tycker själv. Jag känner inte att jag kommer närmre gud av att gå i kyrkan eller att jag känner att jag får ut något av det, att jag lär mig nåt av det. Utan jag trivs bäst när jag sitter hemma själv och ber eller jag sitter hemma själv och tänker på det och liksom filosoferar över det och att det är så jag liksom...” (fokusgrupp C, killar, 17-18 år)

Tron är också något som inte verkar diskuteras så mycket utanför de kyrkliga aktiviteterna, till exempel andakt och konfirmandundervisning. I övrigt berättar ungdomarna mest om hur de får försvara tron gentemot personer som är kritiska mot kyrkan och att vara troende. Diskussionen om tro tycks föras mer med personer utanför än inom verksamheten.

Måste man tro för att vara här?

”Man vet ju inte hur dom andra, man snackar ju inte om det så, 'Är du troende?'. Man går ju inte runt så direkt, men så jag vet faktiskt inte.” (fokusgrupp B, killar, 16-17 år)

”Och jag tycker det är skönt att det är en ganska personlig fråga, trots en sån här kyrklig församling, att just ”Är du troende?” är en ganska personlig fråga här.”
(fokusgrupp C, killar 17-18 år)

5.3.4 De kristna delarna

De kyrkliga inslagen är överlag en del av ungdomsverksamheten som ungdomarna accepterar som en naturlig del. Eftersom det är i kyrkan är det självklart att det finns kristna delar. De har funnits där sedan första gången de kom dit och är något som de vant sig vid att delta i.

Och det kyrkliga inslaget är det bra eller dåligt?

”Bra.”

”Det är ju en kristen församling så det är ju positivt, det måste ju vara kristet.”

”Det är ju konfirmationsläsning.”

”Jag tycker det är väldigt anpassat för den åldern vi är i. Det är ju inte riktigt direkt som att gå på en vanlig gudstjänst, som kan va lite, beroende på vem det är som håller i den, lite...”

”Långtråkigt”

”... inte riktigt anpassad för att vi som ungdomar ska tycka att det är så värst intressant eller så, men just på konfläsningarna och allt sånt så är det ju verkligen anpassat och så, att det är liksom lättförståeligt.” (*fokusgrupp C, killar 17-18 år*)

När ungdomarna tillfrågas om huruvida det finns något som är jobbigt med att komma till kyrkan refererar de till vissa av de kyrkliga momenten. Att behöva stiga upp tidigt på söndagsmorgonen för att gå på gudstjänst och att gudstjänsterna är tråkiga och strikta nämns av flera. Att gudstjänsten är ”strikt” beskrivs av en grupp som att den känns omodernt utformad och det finns många bestämda regler kring var man ska sitta, när man ska stå och vad man ska göra. Flera grupper menar att konfirmandläsningarna också kan vara tråkiga. En grupp nämner att det kan kännas lite som i skolan på konfirmationsläsningarna och att läsa bibeln inte är så roligt.

Gudstjänsten är den del av verksamheten som ungdomarna är mest negativa till. Den beskrivs som tråkig och inte anpassad för att tilltala ungdomar. Gudstjänstens form är för strikt och upplevs inte vara relevant för tron. Den skiljer sig mycket från den övriga verksamheten och upplevs inte passa ihop med eller vara integrerad i ungdomsverksamheten. Gudstjänsten ställs i kontrast till andakten som de menar är ett bättre och mer relevant sätt för ungdomar att utöva tro. Andakten är det kyrkliga inslag som uppskattas mest av ungdomarna. Samtliga grupper är mycket positiva till andakten och beskriver det som ett inslag som de tycker mycket om. I andakten finns ett lugn som är en skön kontrast mot det höga tempo som dels finns i verksamheter och aktiviteter med hög fart och mycket skratt, dels finns i livet i stort. Det är en möjlighet att ta det lugnt och slappna av. De ord som mest frekvent används för att beskriva andakten är mysigt och lugn.

Vad uppskattar ni med andakten?

”Lugnet, som man kommer in, man kan liksom komma från ett [ungdomsgruppen] där det har varit støjigast och stömmigaste, [fartfylld tävlingslek], springandes och alla är helt galna och sen kommer man in på andakten och då kommer alla in i liksom ett lugn så här, det blir en behaglig känsla. (...)”

”Och man känner sig inte stressad heller, lika mycket utav det, alltså det i vardagslivet, det sänker liksom stressen lite grann tycker jag.”

”Nej, man har en ganska go känsla när man går därifrån tycker jag.”
(*fokusgrupp C, killar 17-18 år*)

Andaktens betydelse beskrivs på ett personligt plan men med få konkreta kopplingar till den kristna tron. Endast en av ungdomarna nämner närvaron av gud i samtalet om andakten. I övrigt är det möjligheten att reflektera över sitt liv och sina bekymmer som lyfts fram. Ett exempel är att de uppskattar då det som sägs passar in på deras eget liv eller ett speciellt val de står inför. Två grupper lyfter särskilt fram att andakten är ett tillfälle då man kan få visa känslor och reaktioner på jobbiga saker i livet.

”Det jag tycker om med andakten är att det är okej att känna. Det upplever inte jag på gudstjänster att man får sitta och gråta när prästen han predikar.”
(fokusgrupp E, tjejer 17 år)

En av grupperna menar också att andakten är ett tillfälle då man kan få prata med en kompis eller någon äldre om något som bekymrar en. Två grupper säger också att andakten bidrar till gemenskapen i gruppen.

”Jag tror man lär känna sig själv, och andra, väldigt bra när man har typ andakter och sånt, man kan liksom öppna sig på ett helt annat sätt. Det är många som har det svårt och har mycket problem och mycket grejer som tynger dom även om man inte tror det, eller det kan vara många som har det och då kan det vara väldigt skönt att få släppa ut det på ett sätt som inte är typ terapi (skratt). Alltså förstår ni, att man kan liksom söka lite hjälp och lite stöd bland vänner och typ äldre ledare och präster. Jag har inte känt att jag behöver tro eller att jag behöver det här jättekristna i mig. Jag tycker att det finns nån högre makt, men inte att jag måste tro på allt det här som står i bibeln. Det handlar mer om att fundera lite över livet kanske, vad som händer i sitt liv just nu, och kanske problem och sånt. Att man kan få lite stöd med såna grejer, det tycker jag är, rollen, har varit för mig när jag har kommit hit...” (fokusgrupp A, tjejer 16-18 år)

5.3.5 Gemenskap som bärare av tron

Den gemenskap som ungdomarna beskriver som det bästa med kyrkans ungdomsverksamhet överhuvudtaget har även stor betydelse för tron och för upplevelsen av de kyrkliga inslagen. Att vara många tillsammans skapar en särskild känsla och stämning vid till exempel en andakt:

Vad är det ni uppskattar med andakten?

”Ja, men det kan bli rätt mäktigt ju, alltså om alla är med och sjunger, engagerar sig så blir det ju en upplevelse i sig.”

”Typ att få höra andra människors erfarenheter, när folk vågar gå fram och berätta vad de har varit med om det kan jag tycka är typ det häftigaste.” (fokusgrupp D, 18-19 år)

Tron i sig kan också grunda sig i gemenskapen. De äldre ungdomarna är förebilder och ger legitimitet även när det gäller tron. Flera grupper lyfter fram att de uppskattar att höra när andra berättar om sina livserfarenheter, hur de tänker kring tron och vad de tror på och att det ger förståelse för andra människor och deras liv. Nedan diskuterar en fokusgrupp hur tron är starkt kopplad till situationen och gemenskapen den utövas i.

”Jag kan säga att jag, jag tror på gud när vi sitter på våra andakter ute [på lägergården] och det ekar ’hallelujah’ över hela kyrkan. Då tror jag verkligen att det finns nånting. Jag har jättesvårt att hitta samma känsla när jag sitter själv på mitt rum och ska lägga mig och sova. Jag tror i [församlingens ungdomsverksamhet] och jag tror på [församlingens ungdomsverksamhet].”

”Ja, man tror på det som är där liksom.”

”Mm.”

”Man tror inte, eller jag tror, alltså jag jobbar ju ändå, jag sitter ju ändå i kyrkan helt ensam i fem timmar, oftast är man ju helt själv där och det finns ju, det är ju mäktigt det också, men det är liksom inte alls samma grej när det inte är folket runt omkring dig. Jag behöver dom som så starkt tror och som inte är präster och som inte är tio år äldre än mig utan som är två, tre år äldre och som kan säga varför dom tror. (...) Att det får en att må bra. Det handlar inte om att det är sant eller inte, utan det...”

”Det handlar om hur det känns.”

”... Och det får man inte riktigt någon annanstans. Så jag tror att kommer du och känner det, om du känner dom som är i rummet tror jag tillför ganska mycket, så tror jag att du börjar tro just då, sen kan du gå ut därifrån, det är ju oftast, hela den stämningen dör ju så fort nån reser sig upp och ska och ta kvällsfika för att dom är hungriga. Då försvinner allting även om alla har suttit och gråtit, det försvinner liksom. Och det är som att den personen som reser sig tar med sig, som en bubbla liksom, att den går ur den och då bryts den och då är den inte där längre och då är det bara dom som har tillräckligt stark tro, och som inte bara tror på gemenskapen man har som fortsätter tro. Så jag tror att så länge du är i den bubblan och koncentrerar sig och vågar låta det, alltså vågar känna det, så tror jag att man tror. Precis då.”
(fokusgrupp E, tjejer 17 år)

Här beskrivs tron som något som till stor del beror på sammanhanget, platsen och sällskapet. I gemenskapen bildas en känsla som enligt ungdomarna kan få alla att tro just då, men att denna ”bubbla” lätt bryts så fort någon väljer att lämna. Att tro utanför den känslomässiga stämningen är svårare och där blir de också mer tvivlande på sin egen tro.

5.4 Sammanfattning av resultat

Resultatet visar att ungdomarna i studien väljer att delta i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet för att det finns en stark gemenskap, för att det är kul och för att det är enkelt att komma dit. Gemenskapen med kompisar betonas särskilt, att de träffat nya människor är viktigt liksom att man inom gruppen lär känna varandra på ett särskilt sätt. I samtliga grupper framgår också att ungdomarna tycker det är roligt att komma till kyrkan och att de alltid har kul när de är där. Med att det är enkelt att komma menar ungdomarna att det i kyrkan inte finns de prestationskrav som de möter i sin övriga vardag. De kan komma de gånger som passar dem utan att få skäll för frånvaro och det krävs inte någon jobbig prestation av dem när de är där.

Ungdomarna berättar att de genom att vara i kyrkan lär känna sig själva och utvecklar sin personlighet, bland annat genom att få testa på ledarskap. Ungdomarna menar också att det är en särskild atmosfär i kyrkan som de inte hittar någon annanstans. Det är en öppen och välkomnande stämning som inte har samma starka normer som till exempel i skolan och som tillåter att man är sig själv. Åldersblandningen i gruppen har också stor betydelse, särskilt uppskattar de möjligheten att på lika villkor lära känna äldre ungdomar som kan bli kompisar och vara förebilder.

Den kristna tron har mycket liten påverkan på ungdomarnas beslut att komma till kyrkan. Endast en av de 19 intervjuade uttryckte en vilja att ibland komma för att praktiskt utöva sin tro. Ungdomarna menar ändå att den kristna tron på något sätt påverkar verksamheten. Framför allt genom att vissa kyrkliga inslag ingår, såsom gudstjänst, andakt och bordsbön men att den också präglar hela verksamheten genom att det finns en anda av att alla är välkomna och lika värda, vilken utgår från kristna värderingar.

I sina beskrivningar av ungdomsverksamheten tar ungdomarna tydligt avstånd från fördomar som att kyrkan är tråkig och att de bara läser bibeln. Att de inte vill identifiera sig med denna bild syns tydligt i att de beskriver det som roligt *trots* att det är i kyrkan. De uttrycker att det till viss del märks att det är i kyrkan men att det *faktiskt* är roligt *ändå*.

6 Diskussion och slutsatser

I detta kapitel diskuterar jag min studie i förhållande till den tidigare forskning jag redogjort för. I första avsnittet ligger fokus på metodval och studiens utformning och i den andra delen diskuteras studiens resultat. Slutligen ges förslag på vidare forskning inom ämnet och några avslutande reflektioner kring studien.

6.1 Metoddiskussion

Vid genomförandet av fokusgrupperna upplevde jag intervjusituationen som mycket avslappnad. Grupperna diskuterade mycket själva utan min inblandning och resonerade tillsammans. Jag tror att det faktum att de kände varandra väl sedan tidigare inom grupperna gjorde diskussionen mer öppen och naturlig. I fokusgrupper finns också risken att deltagarna påverkas på ett för intervjun negativt sätt av varandra. Även vad gäller den aspekten tror jag det var en fördel att ungdomarna var i en trygg grupp. Endast i en av grupperna uppfattade jag att deltagarna vid några tillfällen vägde sina ord som en möjlig reaktion på hur de övriga i gruppen skulle uppfatta uttalandet. Jag valde då att inte pressa vederbörande på ett svar eftersom jag upplevde att personen kände sig utsatt och osäker. Det var alltså endast fallet i en grupp och vid något enstaka tillfälle varför jag bedömer att det inte kan anses ha påverkat mitt resultat i någon större utsträckning. Detta hade kunnat undvikas genom individuella intervjuer, men min uppfattning är att möjligheten för dem att diskutera med varandra istället för att bara berätta för mig gav ett större mervärde än de åsikter som möjligen gick förlorade i gruppintervjusituationen. Förutom den mer avslappnade stämningen kunde de resonera tillsammans och genom att höra varandra vidareutveckla sina egna tankar. Antalet deltagare i mina grupper varierade mellan tre och sex. Trots rekommendationen att ha minst fyra deltagare upplevde jag ingen skillnad i grupperna beroende på antalet.

Jag valde att göra studien i en församling där jag sedan tidigare har kontakter. Jag har träffat samtliga ungdomar före genomförandet av studien. Jag är medveten om den problematik som kan uppstå då intervjuare och respondent redan har en relation. Till exempel kan intervjupersonerna försöka ge intervjuare de ”rätta” svaren för att vara till så stor hjälp som möjligt och göra denne till lags. Jag var därför noga med att poängtera att det inte fanns några rätta svar utan att jag bara vill höra deras diskussion kring ämnet. Min känsla var att samtalen var ärliga och uppriktiga. Trots dessa risker bedömer jag att den befintliga relationen oss emellan i det här fallet har varit till studiens fördel. Genom att vara en person som ungdomarna sedan tidigare känner till i det kyrkliga sammanhanget kunde vi tillsammans skapa en avslappnad atmosfär. Eftersom jag hade valt en metod som till stor del bygger på deltagarnas öppenhet och eget engagemang anser jag det som positivt att jag som intervjuare delvis kunde gå in i rollen som ”en av dem” istället för att vara en okänd utomstående. Då jag har god kännedom om deras verksamhet kunde de också utan ingående beskrivningar referera till fenomen och aktiviteter inom verksamheten utan att behöva förklara dessa, vilket bidrog till att samtalen kändes naturligt och avslappnat. Fokusgrupperna genomfördes i församlingens välkända lokaler, vilket även det bidrog till trygghet för deltagarna.

Utifrån mitt urval och bortfall bedömer jag att engagemanget för att delta i kyrkans verksamhet är högre hos den grupp som deltagit i studien än hos dem som inte ville delta. Att alla ungdomar också under en längre tid efter sin egen konfirmation fortsatt delta i kyrkans verksamhet tyder också på detta. Det är därför viktigt att poängtera att resultatet från studien framför allt speglar ungdomar för vilka deras deltagande i ungdomsverksamheten är en viktig del av deras vardag och liv.

I studien är samtliga grupper mycket samstämmiga. I det fall då en aspekt enbart kan beläggas från någon eller några grupper beror det snarare på att de övriga grupperna inte diskuterat aspekten än på att de har en motstridig åsikt. Inte i någon fråga fanns någon tydlig motsättning mellan grupperna. Att samtliga grupper svarat mycket likt belägger vad jag tidigare påpekat angående studiens mycket begränsade generaliserbarhet, eller snarare relaterbarhet, att ungdomarna är mycket präglade av det sammanhang de deltar i och att resultatet endast är relaterbart till liknande grupper och inte generaliserbart till hela Svenska kyrkan.

Inspelning och transkribering av intervjumaterialet har varit mycket viktigt för analysarbetet. Att sammanställa ett resultat från intervjuer innehåller alltid subjektiva bedömningar och val eftersom författaren måste välja vad och hur det redovisas. Möjligheterna till god reliabilitet och validitet har ökat då jag kunnat gå tillbaka i mitt material och försäkra mig om att mina anteckningar och intryck överensstämmer med vad som säs i fokusgruppen.

Mina två första frågeställningar tangerar varandra; det är till exempel självklart att det som gör att man kommer till verksamheten också värdesätts när man är där. Däremot har jag under studiens gång kunnat konstatera att det finns fler saker i verksamheten som uppskattas men där värdet ändå inte är så stort att det är orsaker till att de kommer dit. Därför har jag valt att behandla det som två olika frågeställningar och redovisa dem separat.

6.2 Resultatdiskussion

6.2.1 Vilka skäl anger ungdomar för att delta i Svenska kyrkans ungdomsverksamhet?

Ungdomarna i studien betonar tydligt betydelsen av gemenskap och kompisar som den starkaste orsaken till att de kommer till kyrkan. Ungdomsverksamheten är ett tillfälle och en plats att träffa sina kompisar och vara del av en gemenskap. I Lövheim & Sjöborgs (2006) studie uppger 69 procent att de började komma till kyrkan för att de ville träffa nya människor och 44 procent för att deras kompisar redan var med. Sernhede (1996) skriver att kamratgruppen är mycket viktig i ungdomars utveckling från barn till vuxna. Ungdomar tillbringar oftast mer tid med kompisar än med familjen och tillsammans med vänner skapas en arena för att experimentera med identitet och frigörelsen från föräldrarna (Sernhede, 1996). Ett enligt Svenska kyrkan viktigt mål för konfirmandarbete handlar om att forma en gemenskap mellan ungdomarna (*Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*, 2008). Begreppet gemenskap återfinns också både i Svenska kyrkans ungas syftesparagraf och i församlingens grundläggande uppgifter (Berggren, u.å.a; Svenska kyrkan, u.å.b). Att detta verkligen är betydelsefullt för ungdomarnas förhållande till kyrkan visas tydligt i studien eftersom gemenskapen är den klart största orsaken till att ungdomarna väljer att komma till kyrkan, att de trivs i verksamheten och att de har valt att fortsätta efter sin konfirmation. Flera grupper beskriver också att gemenskapen är annorlunda mot i andra sammanhang; att man kan prata med någon man inte känner sedan tidigare och umgås med alla.

Att man har kul är också en stor del i valet att komma till kyrkan. Flera grupper berättar att de alltid har kul när de kommer. Enligt Lövheim (2005) anser över 90 procent av de unga mellan 16-19 år att det viktigaste med fritiden är att man har roligt. Lövheim & Sjöborg (2006) konstaterar att anledningarna till att välja kyrkan som fritidsaktivitet är ungefär de samma som för andra sysselsättningar: de är roliga, utvecklande och har ett socialt värde. Vårt att notera är att själva aktiviteten i sig inte behöver vara den främsta orsaken till att det är roligt. Snarare verkar det som att det faktum att det görs inom den starka gemenskapen är viktigare. Ungdomarna ger under intervjuerna få konkreta exempel på aktiviteter, även när de ska beskriva verksamheten och vad man gör där. En grupp ger istället exempel på en lek som de flesta inte tycker är så rolig, men som de menar blir jättekul för att den leks i just den

gemenskapen. Att det är roligt tycks alltså ha en starkare koppling till de andra deltagarna än till leken i sig.

Den tredje orsaken till att ungdomarna väljer att komma till kyrkan är att de upplever att det är enkelt att komma. Samtliga grupper lyfter fram att det är enkelt att komma till kyrkan och att de alltid känner sig välkomna. De tycker det är skönt att inte alltid behöva komma varje gång och att de inte får skäll om de missat något tillfälle. På samma sätt uppskattar de att man i kyrkan inte är bra eller dålig, att det inte handlar om att prestera eller vara bäst på någonting. Det är okej att bara komma dit och delta utan någon press. Ziehe (1989) skriver att prestationsprincipen breder ut sig i samhället och att allt fler områden ska jämföras och bedömas. Att ungdomarna upplever detta prestationskrav visas i studien där de berättar om att de uppskattar att den kyrkliga verksamheten inte handlar om att prestera.

Ungdomarna i denna studie redogör, liksom dem i Lövheim och Sjöborg (2006), för hur deras motiv har förändrats sedan de började komma till kyrkan. Många hänvisar till att de började konfirmationsläsa för att få presenter och pengar efter konfirmationen. Från att ha känt att de måste gå till kyrkan går de nu dit för att de själva vill och känner för det. Lövheim och Sjöborg (2006) lyfter fram goda erfarenheter från konfirmationsläsningen som mycket viktigt för att utveckla en positiv relation till kyrkan. Ungdomarna berättar att de själva blev förvånade under konfirmationstiden och att deras inställning ändrades under årets gång. Detta visar att kyrkan har möjlighet att genom tilltalande konfirmationsverksamhet behålla ungdomar i kyrkans verksamhet även när konfirmationsundervisningen är slut. Det är alltså ett positivt val att komma till kyrkan, samtliga skäl som anges är saker som de tycker är bra med kyrkans verksamhet.

6.2.2 Vad i kyrkans verksamhet värdesätts av ungdomarna?

Utöver de orsaker som presenterats ovan till att ungdomarna väljer att komma till kyrkan finns också andra faktorer som de uppskattar när de är där. Under samtalen berättar ungdomarna om fler saker som är särskiljande för kyrkans verksamhet och som de tycker är bra när de kommer dit, men min uppfattning är att de inte ensamma kan räknas som orsaker till att delta. Framför allt handlar det om de blandade åldrarna, möjligheten att vara sig själv och att det i kyrkan är en särskild och tillåtande atmosfär. Ungdomarna beskriver kyrkan som en fristad från prestationskrav men också från krav på hur man ska vara och bete sig.

Ziehe (1989) menar vidare att prestationsprincipen med ständiga krav på prestation inte bara handlar om utförandet av konkreta handlingar utan även har spridit sig till utvecklandet och forandet av den personliga identiteten. Att ungdomarna ser kyrkan som en plats där de kan vara sig själva tyder på att de upplever denna ständiga reflexivitet som en ansträngande del av sin vardag. Ziehe (1989) använder begreppet ”kulturell friställning” för att beskriva hur moderniseringen frigjort individen från bindningar till traditionella normer och låst föreställningsförmåga om livsval. Detta möjliggör individens egen utprovning av sin identitet. I denna friställning får individen dels möjligheten, men också skyldigheten att skapa sin identitet. I kyrkan kan ungdomarna få paus och andrum från det ständiga identitetskapandet och bara vara, vilket tydliggörs i studien då ungdomarna menar att kyrkan är en fristad från de roller och normer för beteende som finns i deras vardag i övrigt. De pratar om att man kan vara sig själv och komma bort från pressen på hur man ska vara. Giddens (1997) menar att pressen på besluten om vem man vill vara medför ökad osäkerhet och existentiell ångest. Det har blivit ett krav att ständigt kunna motivera och framställa sig själv genom utseende, umgängesstil och val av vänner. Moderniseringen har lett till ständig reflexivitet, självrelatering och ett starkare tvång att motivera vad man gör och vem man är (Ziehe, 1989). Liksom i Lövheim och Sjöborgs (2006) studie beskriver ungdomarna att kyrkan är ”något

annat” än andra sammanhang som finns i deras vardag. Att komma till kyrkan kan vara en paus från vardagens måsten och sociala press. Ungdomarna ser kyrkans som ett sammanhang där de kan vara sig själva och uppmuntras att visa sin personlighet. Liksom Ziehe (1989) menar jag dock att identitetsskapandet pågår i allt vad ungdomarna gör. Jag är därför tveksam till om det verkligen är möjligt att ”pausa” från själva identitetsskapandet, men menar likväl att ungdomarnas upplevelse av en fristad starkt bidrar till att de väljer att komma till kyrkan. Identitetsskapandet sker likväl, men då de själva inte upplever samma press och krav kan det här ske på ett mer lugnt och avslappnat sätt, vilket jag tänker torde vara positivt både för deras mentala hälsa och för utvecklandet av en trygg och stabil identitet.

För det är ändå tydligt att det faktum att de väljer att delta i kyrkans verksamhet blir en stor del i deras identitet. Många av dem redogör för hur de ofta måste försvara sig mot andra kompisars åsikter, dels om kyrkan och dess verksamhet, dels om dem själva som väljer att gå dit. Som Giddens (1997) skriver är beslut i valsituationer inte bara ett beslut om den specifika situationen utan också ett beslut om vem man vill vara. Svanberg & Westerlund (2011) poängterar hur ungdomars religion i högre grad än vuxnas skapas i relation och samspel med värderingarna i omgivningen. Som exempel ges att skolan blir en arena där religiösa övertygelser prövas (Svanberg & Westerlund, 2011). Här syns också senmodernitetens reflexivitet som inte bara påverkar identitetsskapandet utan också gör att religion hela tiden prövas och omformas genom reflektion och eftertanke (Furseth & Repstad, 2005). Genom att delta i kyrkans verksamhet gör de ett tydligt ställningstagande gentemot andra ungdomar och det blir således en del av vilka de är, både för andra och för sig själva. Ungdomarna tar tydligt ställning mot den bild som de uppfattar att andra ungdomar har av kyrkans verksamhet och personer som väljer att vara där. Genom att beskriva att de har roligt *även om* det är i kyrkan visar att de inte vill identifiera sig med den yttre uppfattningen om hur ”någon som är med i kyrkan” är. Att de lyfter fram äldre ”coola” ungdomar som en bidragande orsak för att ge legitimitet åt att vara i kyrkan tyder också på att de känner ett behov av att förklara och motivera sitt deltagande. Särskilt intressant i detta sammanhang menar jag är det faktum att även ungdomar som under flera års tid spenderat en del av sin fritid i kyrkan ändå till viss del ser kyrkan som något tråkigt. När de beskriver att det ”märks att det är i kyrkan, fast på ett bra sätt” (fokusgrupp A, tjejer 16-18 år) visar det att ”kyrkan” även för dem till viss del är negativt laddat. Detta i kombination med den generellt negativa inställningen till gudstjänsten som de upplever inte passar ihop med ungdomsverksamheten pekar på att ungdomarna, trots sitt deltagande i verksamheten, inte upplever sig tillhöra kyrkan i stort, något som diskuteras senare i kapitlet.

Studien bekräftar de teorier om unga konfirmandledare som finns i *Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete* (2008). Ungdomarna betonar starkt vikten av unga konfirmandledare i verksamheten och vilken stor betydelse de äldre ungdomarna hade under deras egen konfirmandtid som kompisar och som förebilder. När äldre, ”coola” killar och tjejer var i kyrkan ökade legitimiteten för att vara i kyrkan och för att tycka att det är roligt. De unga i studien värdesätter särskilt möjligheten att lära känna äldre ungdomar, vilka blir både kompisar och förebilder. Viktigt att uppmärksamma är att alla grupper betonar att de tycker det är annorlunda när inte lika många ungdomar som är äldre än de själva är med längre. De intervjuade ungdomarna är mellan 16-19 år och tillhör de äldsta som är med i ungdomsverksamheten. De tycker att det är tråkigt att de äldre slutat och det känns tomt. Lalander och Johansson (2007) menar att ungdomar i sin frigörelseprocess från sina föräldrar behöver andra förebilder. I studien berättar ungdomarna om att de som konfirmander, men även när de själva är ledare, ser upp till dem som är äldre och gärna kommer till kyrkan för att träffa dem. Lalander och Johansson (2007) menar också att det är viktigt att det finns

kompisar som delar dessa förebilder vilket också är fallet i kyrkans verksamhet eftersom där finns fler ungdomar och kompisar som kan ha gemensamma förebilder.

6.2.3 Vilken, om någon, betydelse har den kristna tron för ungdomarnas val att delta och deras uppfattning om för verksamheten?

Liksom Lövheim och Sjöborgs (2006) studie visar denna studie att ungdomar inte väljer att komma till kyrkans verksamhet på grund av den kristna tron. Grupperna menar enhälligt att man inte behöver vara troende för att komma dit, att de flesta som kommer är osäkra på tron och att själva tron därför inte är en orsak till att komma till kyrkan. Ungdomarna menar att det finns en religiös prägel eller bakgrund i verksamheten, men att den inte alltid är helt tydlig. Utanför de kyrkliga delarna: andakt, gudstjänst, konfirmandundervisning är det inte alltid det märks att verksamheten drivs av Svenska kyrkan. Några lyfter ändå fram att den speciella stämning som de upplever i kyrkan kan kopplas till kristna värderingar om att alla är välkomna och bemöter varandra på samma sätt. Även om det inte är något som man uttalat lär ut i verksamheten så finns det en atmosfär av välkomnande och vänlighet som nya deltagare socialiseras in i.

Ungdomarna poängterar också att alla har sitt eget sätt att tro och att tron sätts samman utifrån vad man själv varit med om, hört personer man ser upp till berätta och vad man själv tror. ”Av-traditionalisering”, innebär traditionens minskade och individens ökade möjlighet att utforma sitt eget liv, och har förändrat individens förhållningssätt till religion. Det innebär att religionens betydelse för individen blir viktigare än religiösa aktiviteter och att fler väljer att själva sätta samman sin religion istället för att ansluta sig till en religiös institution (Lövheim & Sjöborg, 2006). Ungdomarna i studien tillhör Svenska kyrkan i praktiken, men identifierar sig därigenom inte nödvändigtvis med hela organisationen eller med den kristna tron. Jag menar att detta visar på den utbredda sekulariseringen i Sverige där Brömssen (2003) menar att svenska ungdomar är sekulariserade och inte i större utsträckning intresserar sig för traditionella kristna former. Studiens resultat pekar mot att även ungdomar som själva aktivt deltar i Svenska kyrkans verksamhet till viss del är sekulariserade enligt de aspekter som Brömssen (2003) redovisar. Ungdomarna identifierar sig inte uttryckligen som religiösa, visar egentligen inget större intresse för religion och hänvisar i mycket liten utsträckning till religion eller något transcendent (Brömssen, 2003). Detta även då studien haft en mycket stark koppling till religion och tro.

De flesta i studien säger sig vara mycket osäkra på tron. Ronald Inglehart anser att intresset för andlighet på ett mer öppet och sökande sett kommer öka medan intresset för organiserade, konventionella religiösa traditioner minskar (Furseth & Repstad, 2005). Dessa tendenser kan ses i att ungdomarna är negativt inställda till gudstjänstens traditionella form, medan andakten som upplevs anpassad och relevant för dem själva tilltalar ungdomarna. Brömssen (2003) skriver hur sekulariserade ungdomar i Sverige visar ett svagt intresse för traditionella religiösa former och istället själva vill utforma sina liv. ”Den religion som du inte hittar inifrån och inte hittar själv är ingenting värd, synes deras förhållningssätt vara.” (Brömssen, 2003, s. 321) Ungdomarna i studien bekräftar detta genom att hänvisa till sig själva när de talar om religion. De uppskattar då det som sägs vid en andakt passar in på deras eget liv och menar att alla har en ”egen variant” på tron och hur man vill utöva den.

Ungdomarnas inställning till andakten är mycket positiv, framför allt lyfter de fram att det är mysigt och att den ger möjlighet till lugn och reflektion. Gemenskapen lyfts fram även i samband med andakten. En grupp berättar att till exempel att det är en upplevelse när alla sjunger tillsammans och en berättar om den bubbla av tro som kan skapas vid en andakt. Här tycks musiken ha en stor betydelse för känsla av tro och samhörighet. Bossius (2003) jämför

musik och religion och menar att musik ger en känsla av gemenskap och trygghet. Musiken kan också fungera som en bro mellan religiös tradition och människor med liten religiös erfarenhet, som till exempel ungdomarna i studien. Musik, särskilt religiös lovsång är också ett viktigt medel för att bevara religiositet (Furseth & Repstad, 2005).

Att konfirmationsarbetet bör utgå från ungdomarna och kopplas till deras egen livssituation och erfarenheter (*Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete*, 2008) bestyrks också i studien där ungdomarna berättar att de uppskattar de kristna inslag som är anpassade till ungdomar och som känns relevanta för dem, både vad gäller innehåll och praktisk utformning. Lövheim & Sjöborg (2006) skriver utifrån socialisationsteorin om primär och sekundär socialisation. Eftersom få av ungdomarna genom primär socialisation som barn haft kontakt med kyrkan blir den sekundära socialisation som kan ske vid deltagande i till exempel konfirmationsundervisning eller ungdomsgrupp viktig för ungdomarnas förankring i Svenska kyrkan (Lövheim & Sjöborg, 2006). Att ungdomarna till viss del socialiserats in i en kyrklig kontext kan utläsas i att de ser de kyrkliga inslagen som naturliga delar av verksamheten även om de själva inte delar tron. De har vant sig vid att delta i dem och accepterar att de ingår. Även den betydelse som gemenskapen har för individens syn på tron tyder på att ungdomarna socialiserats in i ungdomsverksamheten. Däremot visar det tydliga avstånd som ungdomarna tar från den traditionella gudstjänsten att den sekundära socialisationen enbart sträcker sig till ungdomsverksamheten och inte till församlingen och Svenska kyrkan i stort. Detta resultat finns även hos Lövheim och Sjöborg (2006) som ser att ungdomar utan tidigare erfarenhet av Svenska kyrkan har svårare att identifiera sig med hela församlingen. Gudstjänst och till viss del konfirmandundervisning lyfts fram som exempel på saker som kan vara tråkigt med att komma till kyrkan och i enlighet med Lövheim och Sjöborg (2006) väljer ungdomarna i större utsträckning att delta i gruppverksamhet än i gudstjänst.

I studien betonar ungdomarna gemenskapens betydelse för deras tro. De flesta är själva osäkra på huruvida de tror eller inte men värdesätter att höra andra berätta om sin tro, att vara många tillsammans på en andakt och att det finns äldre förebilder som tror. En grupp beskriver också hur det kan skapas en ”bubbla” av tro som hålls samman av gemenskapen, men som ”spricker” då någon lämnar lokalen. Utifrån teorin om sökande efter mening och tillhörighet är tillhörigheten viktig dels för att en känsla av samhörighet skapas när människor delar tro och åsikter men också för att det bidrar till en ökning av trons trovärdighet (Furseth & Repstad, 2005). Detta tydliggörs i studien då gruppen berättar att de tror i ”bubblan” när det känns som att ”alla” tror. Just då ger gruppen legitimitet till och samhörighet i tron. Detta bekräftar tidigare tankar kring att ungdomarna främst känner tillhörighet till ungdomsverksamheten och inte till församlingen eller Svenska kyrkan. Även tron är starkt kopplad till den egna kontexten och riskerar att tappas då deltagandet och kopplingen till ungdomsverksamheten minskar.

6.3 Vidare forskning

Då min studie endast undersökt en mycket liten grupp, som alla deltar i samma församling, vore det naturligtvis mycket relevant att göra en större kvalitativ studie på området där ungdomar från andra församlingar får uttala sig i samma fråga för att få en mer övergripande bild.

Samma sak gäller eftersom jag i min studie endast kunnat utgå från vad ungdomarna själva uppgett som orsaker till att de besöker kyrkans verksamhet riskerar att missa outtalade skäl som ungdomarna inte vill eller inte själva tänkte på att uppges. Sådana skäl skulle till exempel kunna vara en problematisk hemsituation som gör att de undviker att vara hemma, att de kommer i brist på andra fritidssysselsättning eller för att de inte har kompisar att träffa någon

annanstans. Att komma åt de faktiska orsakerna är alltid svårt och de självuttalade skälen är troligen bara en del av alla de anledningar som kan ligga bakom valet att göra eller inte göra något. Jag menar att det är av yttersta vikt att lyssna till vad ungdomarna själva har att berätta, men för en helhetsbild behöver de självuttalade orsakerna kompletteras med andra sorters studier som kan belysa andra faktorer.

I studien har endast ungdomar som fortfarande deltar i kyrkans verksamhet intervjuats. Att prata med dem som inte längre kommer till kyrkan skulle belysa frågan från ett annat håll och kanske ge nya perspektiv. En annan frågeställning som dykt upp under arbetets gång är till exempel hur ungdomarna tycker det är att vara konfirmandledare när de själva inte är övertygat troende och huruvida de upplever någon motsättning mellan dessa faktorer.

Utifrån ungdomarnas diskussioner kring gudstjänst och andakt blir det tydligt att de båda spelar en stor roll i ungdomarnas inställning till tron och kyrkan. Där andakten lyckas tilltala ungdomarna och vara något som de uppskattar, är gudstjänsten något tråkigt och irrelevant. Då gudstjänstfirande är en av församlingens grundläggande uppgifter vore det ytterst relevant att undersöka hur det kan utformas för att tilltala dagens ungdomar.

6.4 Avslutande reflektioner

Jag har i min studie kunnat konstatera flera saker om orsakerna till att ungdomar kommer till kyrkans ungdomsverksamhet. Framför allt är det tydligt att kyrkan spelar en viktig roll i deras vardag, att det är ett positivt val att delta och att kyrkan och verksamheten där på flera sätt utmärker sig mot andra sammanhang i deras liv.

Betydelsefullt för ungdomarna är att kyrkan fyller en funktion som motvikt till deras övriga vardag som har höga krav på både närvaro och prestation genom att erbjuda dem en verksamhet till vilken de är välkomna när och hur de vill. Ungdomarna upplever en annorlunda atmosfär i kyrkan, en känsla av lugn och trygghet där alla är välkomna och behandlas väl. Även om inte alla ungdomarna själva gör en koppling till den kristna tron och dess budskap om till exempel människovärde är detta ändå tydligt i linje med kyrkans strävan att vara en kontrast mot vissa aspekter av samhället.

I en del av livet då vänner och gemenskap värderas högt kan kyrkan vara en plats där olika åldrar möts på lika villkor och där vänskap och gemenskap fungerar över åldersgränserna. Betydelsen av de äldre är mycket stor och deras närvaro bidrar både till de yngres, val att komma, upplevelse av verksamheten och syn på den kristna tron.

Ungdomarna kommer inte till kyrkan för den kristna trons skull, men upplever ändå kyrkan som en trygg plats och att det ger en personlig och inre utveckling att delta i verksamheten. Även om de "bara" kommer dit för att träffa sina kompisar så finns det många andra saker som de uppskattar med att vara där. Inom verksamheten och i moment som de upplever talar till dem personligen är de mottagliga för budskapet om den kristna tron. Kanske gör det ingenting att ungdomar inte kommer till kyrkan med den kristna tron som främsta orsak. Den stora frågan är kanske snarare hur kyrkan kan möta och öka mervärdet för alla dem som väljer att komma dit för att träffa sin kompisar och bara vara.

Studien visar att ungdomsverksamhet kan ge människor en positiv uppfattning av kyrkan och dess verksamhet och förändra den bild som ungdomarna hade innan de första gången kom till kyrkan. Alla som deltagit var mycket positiva till kyrkans ungdomsverksamhet och möjligheten att få komma dit. Däremot menar jag att det faktum att ungdomarna så tydligt tar avstånd från gudstjänsten, det i stort sett enda tillfälle då de kommer i kontakt med det övriga församlinglivet och den större kristna gemenskapen är oroväckande med tanke på deras

eventuella framtid i församlingen och kyrkan. Ungdomarna känner stark tillhörighet till församlingens ungdomsverksamhet men saknar förankring i församlingen i övrigt och Svenska kyrkan i stort. Risken är stor att dessa ungdomar, då de blivit för gamla för församlingens ungdomsverksamhet eller flyttat till en annan stad kommer tappa kontakten med Svenska kyrkan. Detta blir särskilt påtagligt eftersom studien pekar mot att även tron är mycket kontextuellt bunden. Här har Svenska kyrkan ett stort och viktigt arbete att göra för att kyrkan ska kunna fortsätta att vara en viktig och betydelsefull del av människors vardag genom hela livet.

7 Referenser

- Berggren, M. (u.å.a)². *Varför medlem?* Hämtad 2013-09-04, från <http://svkunga.se/medlemskap/bli-medlem/2012/09/varfor-medlem/>
- Berggren, M. (u.å.b). *Vilka är Svenska kyrkans unga?* Hämtad 2013-10-09 från <http://svkunga.se/medlemskap/vad-ar-sku/2012/09/vilka-ar-svenska-kyrkans-unga/>
- Bossius, T. (2003). *Med framtiden i backspeglan: black metal- och transkulturen : ungdomar, musik och religion i en senmodern värld.* (Doktorsavhandling, Diss. Göteborg : Univ., 2003. Göteborg.
- Bromander, J. (2012) Religion som resurs: en översikt av enkätaterialet i Lövheim, M. & Bromander, J. (2012). *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv.* Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.
- Brömssen, K. v. (2003). *Tolkningar, förhandlingar och tystnader: elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet* (Doktorsavhandling, Göteborg studies in educational sciences 201). Diss. Göteborg : Acta Universitatis Gothoburgensis. Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/10525/1/gupea_2077_10525_1.pdf
- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad.* (3., [rev.] uppl.). Stockholm: Norstedts Juridik.
- Furseth, I. & Repstad, P. (2005). *Religionssociologi – en introduktion.* Malmö: Liber.
- Giddens, A. (1997) . *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken.* Göteborg: Daidalos.
- Gillham, B. (2008). *Forskningsintervjun. Tekniker och genomförande.* Malmö: Studentlitteratur.
- Hamberg, E.M. (2001). Kristen tro och praxis i dagens Sverige i Bråkenhielm, C. (red.) (2001). *Världsbild och mening: en empirisk studie av livsåskådningar i dagens Sverige.* Nora: Nya Doxa.
- Hermann, S. (2004). Anthony Giddens – ett förslag till en modern bildningsstrategi på senmoderna villkor i Gytz Olesen, S. & Møller Pedersen, P. (red.) (2004). *Pedagogik i ett sociologiskt perspektiv: en presentation av: Karl Marx & Friedrich Engels, Émile Durkheim, Michel Foucault, Niklas Luhmann, Pierre Bourdieu, Jürgen Habermas, Thomas Ziehe, Anthony Giddens.* Lund: Studentlitteratur.
- Jackélen, A. (2008). What Theology Can Do for Science. *Theology and Science*, 6:3, 287-303. doi: 10.1080/14746700802206941. Hämtad 2013-10-22 från <http://dx.doi.org/10.1080/14746700802206941>
- Lalander, P. & Johansson, T. (2007). *Ungdomsgrupper i teori och praktik.* (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

² u.å. = utan årtal. a,b osv. används för att skilja olika referenser med samma författare från varandra.

- Larsson, B. (2005). *Arenor för alla: en studie om ungas kultur- och fritidsvanor*. Stockholm: Ungdomsstyr.. Hämtad 2013-10-09 från http://www.ungdomsstyrelsen.se/sites/default/files/publikationer_uploads/ung-idag-2013.pdf
- Larsson, G. (2003). Talande tro: Ungdomar, religion och identitet i Larsson, Göran (red.) (2003) *Talande tro: Ungdomar, religion och identitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lövheim, M. (2005). *Ungdomars livsvillkor och värderingar. Sammanställning och diskussion av studier från 2000-talet*. Uppsala: Kyrkokansliet Svenska kyrkan.
- Lövheim, M. (2012). Ungas religiositet: tidigare forskning och nya frågor i Lövheim, M. & Bromander, J. (2012). *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskars liv*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag.
- Lövheim, M. & Sjöborg, A. (2006). *Varför kyrkan?* Uppsala: Diakonivetenskapliga institutet.
- Morhed, S. (2001). Om tron på det oförklarliga i en vetenskaplig tidsålder i Bråkenhielm, C. (red.) (2001). *Världsbild och mening: en empirisk studie av livsåskådningar i dagens Sverige*. Nora: Nya Doxa.
- Nationalencyklopedin [NE] (2013) *Sekularisering*. Hämtad 2013-01-09 från <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/sekularisering/303069>
- Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete* (2008). Stockholm: Verbum. Hämtad 2013-09-12 från <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=775152>
- Sernhede, O. (1996) *Ungdomskulturen och de Andra. Sex essäer om ungdom, identitet och modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete för utbildningsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Svanberg, I. & Westerlund, D. (red.) (2008). *Religion i Sverige*. (1. uppl.) Stockholm: Dialogos.
- Svenska kyrkan (u.å.a). *Döpta, konfirmerade, vigda och begravda enligt Svenska kyrkans ordning år 1970-2012*. Hämtad 2013-09-16 från <http://svenskakyrkan.se/default.aspx?id=780499&ptid=48063>
- Svenska kyrkan (u.å.b). *Kyrkans grundläggande uppgifter*. Hämtad 2013-09-05 från <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=642644>
- Svenska kyrkan (u.å.c). *Svenska kyrkans verksamhet för barn och unga, år 2001-2012*. Hämtad 2013-09-16, från <http://svenskakyrkan.se/default.aspx?id=890757&ptid=48063>
- Svenska kyrkan (u.å.d). *Unga*. Hämtad 2013-10-09 från <http://svenskakyrkan.se/default.aspx?id=830292>
- Svenska kyrkan (u.å.e). *Svenska kyrkans medlemsutveckling år 1972-2002*. Hämtad 2014-01-15 från <https://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=780505&ptid=48063>
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. (3. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Ungdomsstyrelsen (2013). *Ung idag 2013*. Hämtad 2013-09-04 från http://www.ungdomsstyrelsen.se/sites/default/files/publikationer_uploads/ung-idag-2013.pdf

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad 2013-09-04 från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Ziehe, T. (1989). *Kulturanalyser: Ungdom, utbildning, identitet : Essäer*. Stockholm: Symposium.

Intervjuguide

Beskrivning av kyrkan och dess verksamhet

Vilka aktiviteter finns i kyrkan?

Vad gör man? Vad lär man sig? Vad pratar man om? Vad tänker man på?

Vilka är det som kommer hit?

Om ni skulle brainstorma ord som beskriver kyrkan, [församlingens ungdomsgrupp], vilka skulle det vara då?

Kyrkans skillnad gentemot andra fritidssysselsättningar

Skiljer sig kyrkan från andra fritidssysselsättningar?

På vilket sätt? Vad är annorlunda?

Orsaker till engagemang

Vad är det bästa med att vara med i kyrkan?

Är det något som är jobbigt med att vara med?

Vad är det som gör att ni är med här/kommer hit/engagerar er i kyrkan?

Har det förändrats sedan ni började? Finns det något som skulle göra att ni skulle sluta?

Om vi skulle utforma ett material att ge till årets konfirmander när de slutar för att visa dem vad det är att fortsätta vara med: Vad vill ni berätta då? Vad är viktigt att få med?

Och om vi skulle göra samma sak fast till ungdomar som aldrig besökt kyrkans ungdomsverksamhet?

Är kyrkan som ni förväntade er innan ni kom hit första gången?

Den kristna tron

Märks det att verksamheten drivs av Svenska kyrkan?

Hur då? Vad tycker ni om de kyrkliga delarna?

Spelar tron någon roll? Vilken då? Är det bra eller dåligt?

Måste man tro för att vara med? Gör det någon skillnad om man tror eller inte?